

RAPORTUL
cu privire la realizarea Planului de acțiuni pentru anul 2023-2027 privind
implementarea Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile
prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027,
aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 129/2023

Perioada raportării: anul 2024

Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare pentru anii 2023-2027 (*în continuare - Program*), este un document de politici pe termen mediu cu privire la reducerea poverii bolilor netransmisibile în Republica Moldova.

Raportul de monitorizare a procesului de implementare a Programului, constituie o evaluare complexă a acțiunilor realizate și rezultatelor înregistrate pe parcursul anului 2024, la executarea Planului de acțiuni al Programului prenotat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 129 /2023.

Planul de acțiuni privind implementarea Programului, reprezintă platforma de funcționare a celor 4 obiective specifice, după cum urmează:

Obiectivul general 1. Consolidarea mecanismului de coordonare și elaborarea de politici informate de evidențe în diferite sectoare pentru a accelera răspunsul național pentru prevenirea și controlul bolilor netransmisibile (*în continuare -BNT*).

1. Consolidarea capacităților de coordonare intersectorială pentru prevenirea și controlul BNT la nivel național și teritorial;
2. Mobilizarea resurselor durabile în colaborare cu ministerele și organizațiile relevante;
3. Facilitarea mobilizării sociale, participarea sporită a societății civile și a organizațiilor neguvernamentale.

Obiectivul general 2. Prevenirea BNT și reducerea factorilor de risc comportamentali și a celor prezenți în mediu prin crearea mediilor propice promovării sănătății, astfel încât ponderea persoanelor cu 3 și mai mulți factori de risc pentru BNT să se reducă de la 31,8% în 2021 până la 27% în 2027

1. Creșterea până la 90% până în anul 2027 a nivelului de alfabetizare în sănătate a populației și crearea oportunităților pentru responsabilizarea și angajarea cetățenilor de a întreprinde măsuri pentru promovarea sănătății și prevenirea BNT;
2. Consolidarea eforturilor intersectoriale pentru a asigura reducerea cu 3 puncte procentuale (p.p.) a prevalenței consumului de tutun în rândul adolescenților (de la 16,3 % în anul 2019 la 13,3 % în anul 2027) și al adulților (de la 29,9 % în anul 2021 la 26,9% în anul 2027);
3. Consolidarea măsurilor durabile și adecvate din punct de vedere cultural care vizează consumul de alcool pentru a asigura reducerea cu 5 p.p. (de la 63,2 % în anul 2021 la 58,2 % în anul 2027) a consumului de alcool în populație;
4. Promovarea activității fizice la toate vârstele pentru a asigura reducerea cu 5% a prevalenței activității fizice insuficiente;
5. Promovarea unei alimentații sănătoase la toate vârstele pentru a asigura zero creștere la rata de obezitate și diabet;
6. Reducerea cu 10% a mortalității cauzate de poluarea aerului.

Obiectivul general 3. Consolidarea capacităților sistemului de sănătate pentru conduita integrată a BNT și a factorilor de risc ale acestora, astfel încât rata persoanelor eligibile care urmează terapia medicamentoasă și consiliere pentru prevenirea atacului de cord și accidentului vascular cerebral să crească de la 55,9% în 2021 la 60% în 2027

1. Asigurarea accesului echitabil și universal la servicii medicale calitative și îmbunătățirea continuă a calității asistenței medicale în prevenirea și conduita celor 5 BNT prioritare, cu accent pe asistența medicală primară;
2. Creșterea și prioritizarea alocărilor bugetare pentru abordarea supravegherii, prevenirii, depistării precoce și tratamentului BNT, reabilitării și îngrijirii paliative;
3. Dezvoltarea capacităților resurselor umane pentru prevenirea, depistarea precoce, tratamentul și îngrijirea BNT.

Obiectivul general 4. Consolidarea capacităților naționale pentru o mai bună supraveghere și cercetare a BNT, alături de sisteme robuste de monitorizare și evaluare, care să asigure implementarea intervențiilor bazate pe dovezi

1. Consolidarea sistemelor de supraveghere pentru BNT și a celor de monitorizare și evaluare a bolilor;
2. Fortificarea capacităților de cercetare/inovare în domeniul prevenirii și controlului BNT.

Pe parcursul anului 2024, Ministerul Sănătății, de comun cu instituțiile responsabile și parteneri, au realizat un șir de activități în vederea realizării planului prenotat care sunt reflectate în tabelul de mai jos.

În conformitate cu principiile de evaluare și monitorizare a documentelor de politici, actualul Program este monitorizat prin prisma progresului și a impactului produs, fiind utilizată metodologia de:

- Evaluare și analiză a acțiunilor realizate de către autorități prin prisma prevederilor Planului de acțiuni;
- Măsurarea progresului cantitativ și calitativ al executării acțiunilor de competență conform Planului de acțiuni;
- Identificarea riscurilor pentru implementarea Planului.

Raportul cuprinde:

1. Analiza acțiunilor și a progreselor raportate de instituțiile responsabile;
2. Evaluarea calitativă și cantitativă a realizării acțiunilor în baza indicatorilor de progres și a rezultatelor scontate, raportate la obiectivele specifice Programului prenotat;

În procesul de evaluare a rezultatelor obținute și indicatorilor de progres, pentru aprecierea acțiunilor întreprinse, sunt utilizate calificative: „Realizat”, „Parțial Realizat” și „Nerealizat”.

Raportul
privind realizarea prevederilor Programului național de prevenire și control al bolilor
netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027

Perioada raportării: anul 2024

Nr. crt.	Acțiunile întreprinse pentru realizarea obiectivelor	Termen de realizare	Instituție responsabilă	Costuri	Activități și indicatori realizați
Obiectivul general 1. Consolidarea mecanismului de coordonare și elaborarea de politici informate de evidențe în diferite sectoare pentru a accelera răspunsul național pentru prevenirea și controlul BNT					
Obiectivul specific 1.1. Consolidarea capacităților de coordonare intersectorială pentru prevenirea și controlul BNT la nivel național și teritorial					
1.1.1	Asigurarea funcționalității Consiliului național de coordonare (CNC) a Programului ca mecanism intersectorial de coordonare pentru implementarea acțiunilor de prevenire a bolilor netransmisibile și a factorilor de risc, inclusiv a determinantilor sociali	2023-2027	Ministerul Sănătății, (MS); Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED); Ministerul Finanțelor (MF); Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA); Ministerul Educației și Cercetării (MEC); Ministerul		<p><i>Indicator parțial realizat</i></p> <p>Ședință de lucru a Consiliului național de coordonare a Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, a fost organizată în mai 2023, în cadrul căreia au fost abordate mai multe subiecte, inclusiv obiectivele generale ale programului și consolidarea măsurilor în controlul tutunului și realizarea agendei UE în acest domeniu. Alte ședințe ale Consiliului național de coordonare a Programului în a.2024 n-au fost organizate.</p> <p>Ședința de lucru ordinară a Consiliului național de coordonare a PNPCBNT planificată pentru a.2024 pentru a aborda consolidarea și realizarea măsurilor în controlul tutunului și implementarea agendei UE în acest domeniu nu a avut loc din cauza neadoptării proiectului de lege nr.280/2024 de către Parlament.</p>

			<p>Muncii și Protecției Sociale (MMPS); Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR); Ministerul Afacerilor Interne (MAI); Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA); Compania Națională de Asigurări în Medicină (CNAM)</p>		
1.1.2	<p>Elaborarea unui ghid de orientare privind coordonarea și implementarea acțiunilor de prevenire și control al BNT.</p>	<p>Trimestrul III 2023</p>	<p>MS/Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP) în colaborare cu Proiectul moldo-elvețian „Viața</p>		<p>Indicator realizat Ghid elaborat și aprobat prin Ordinul MS nr.885 din 31.10.2024 „Cu privire la aprobarea Ghidului privind elaborarea și implementarea planului de acțiuni în prevenirea și controlul bolilor netransmisibile la nivel teritorial”.</p>

			sănătoasă: reducerea poverii BNT” (în continuare - Proiectul Viață		
1.1.3	Sporirea capacităților managerilor din sistemul de sănătate și a altor sectoare relevante pentru identificarea necesităților, planificarea, implementarea și evaluarea acțiunilor de promovare a sănătății și prevenirea BNT	2023-2027	MS; USMF „Nicolae Testemițanu”; ANSP; Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM); Academia de Administrare Publică (AAP)	611 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat activitățile de sporire a capacităților și consolidare a specialiștilor din diferite sectoare relevante, cu privire la identificarea necesităților, planificarea, implementarea și evaluarea acțiunilor de promovare a sănătății și prevenire a BNT, cu suportul partenerilor de dezvoltare, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reprezentanții APL din mun. Bălți și Chișinău au fost instruiți privind elaborarea și implementarea Planurilor teritoriale de acțiuni privind promovarea sănătății și prevenirea BNT în baza profilurilor de sănătate municipale (cu suportul Proiectului moldo-elvețian „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”, susținut de Biroul de cooperare al Elveției în Republica Moldova). În total au fost instruite -78 persoane. https://www.viatasan.md/municipiile-chisinau-si-balti-vor-avea-planuri-de-actiuni-pentru-prevenirea-bolilor-netransmisibile-1-208 - Specialiști CSP Chișinău și CSP Bălți, de comun cu reprezentanți ai echipelor multisectoriale ale primăriilor, preturilor și serviciilor publice desconcentrate din municipii, au fost instruiți privind elaborarea Profilurilor de sănătate a populație la nivel de autoritate administrativ teritorială, în scopul evaluării stării de sănătate a populației în raport cu factorii de mediu determinanți și identificării acțiunilor prioritare de intervenție. https://www.viatasan.md/specialistii-in-prevenirea-si-controlul-bolilor-netransmisibile-din-chisinau-si-balti-sunt-instruiti-in-elaborarea-profilurilor-teritoriale-de-sanatate-1-207 - 25 de funcționari ai APL (primari și alți angajați ai APL comunitare) și-au consolidat capacitățile în domeniul „Sănătate în

				<p>toate politicile” și „Comunități sănătoase”.</p> <p>- 15 cadre didactice și-au îmbunătățit cunoștințele și abilitățile privind planificarea, implementarea și evaluarea unei campanii de promovare a sănătății prin comunicare la nivel de școală, pe diferite subiecte: alimentația sănătoasă, consecințele consumului de tutun și alcool, activitate fizică, igienă personală, etc. (cu suportul Corpului Păcii).</p> <p>În perioada de referință, 183 de cadre didactice (pedagogi, psihologi), 36 coordonatori ai Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor au fost instruiți în aspecte de comunicare eficientă cu adolescenții despre riscurile consumului de produse noi ce conțin tutun și nicotină.</p> <p>În luna decembrie, 140 de persoane, dintre care 33 de coordonatori de voluntari/specialiști YouthKlinik (YK), 14 organizatori/parteneri și 93 de voluntari din rețeaua YK din 33 de Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor (CSPT) au avut parte de trei Ateliere de instruire în nutriție „Alege ce mănânci: Coșul sănătos”. Participanții au fost familiarizați cu mesajele campaniilor „Alege ce mănânci!” și principiile de alegere a produselor alimentare cu un conținut redus de sare, zahăr și grăsimi trans. Activitatea a avut loc în sinergie între Proiectul moldo-elvețian „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile” și rețeaua YK, CSPT.</p> <p>De asemenea, anual sunt organizate cursuri de Educație medicală continuă în conformitate cu Programul formării profesionale continue a medicilor și farmaciștilor, în cadrul USMF „Nicolae Testemitanu” la disciplina de Igienă, la subiecte ce țin de prevenirea poverii bolilor netransmisibile, precum:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bolile netransmisibile supraveghere și control; Promovarea Sănătății și schimbare de comportament; Supravegherea sănătății în relație cu factorii de mediu; - Supravegherea de Stat în Sănătate publică.
--	--	--	--	---

1.1.4	Dezvoltarea și revizuirea odată la 5 ani a profilurilor de sănătate teritoriale, inclusiv gestionarea prin sistemul integrat.	2023-2027	MS/ANSP în colaborare cu autoritățile publice locale (APL)	100 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024, au fost elaborate Profilurile de sănătate a populației în 2 municipii Chișinău și Bălți (temei Dispoziția ANSP nr.195-d din 18 noiembrie 2023).</p> <p>Având în vedere, că la nivel național au fost dezvoltate Profilurile de sănătate în toate cele 35 raioane și 2 municipii, în scopul evaluării stării de sănătate a populației, planificării și implementării intervențiilor de sănătate publică bazate pe evidențe, cu susținerea Proiectului Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”, s-a decis de a iniția procesul de revizuire și actualizare a Profilurilor de sănătate la nivel de raion. Astfel, în temeiul Dispoziției ANSP nr.183 din 6 decembrie 2024, privind actualizarea Profilurilor de sănătate inițiate în 20 raioane, a fost instituit și activează Grupul de lucru pentru actualizarea Profilurilor de sănătate în 20 raioane (Fălești, Glodeni, Edineți, Briceni, Cahul, Taraclia, Ungheni, Vulcănești, Criuleni, Ștefan – Vodă, Căușeni, Florești, Ialoveni, Strășeni, Orhei, Rezina, Telenești, Cantemir, Leova, Cimișlia), în colaborare cu Proiectul ” Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”.</p>
1.1.5	Dezvoltarea cadrului normativ pentru asistența integrată la nivel de prevenire, monitorizare și suport de durată a persoanelor cu BNT și necesități complexe, inclusiv: - regulamentul privind integrarea serviciilor comunitare; - ghid de implementare a serviciilor medico – sociale	2023-2027	MS; MMPS		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat activitățile de elaborare a cadrului normativ pentru asistența comunitară integrată. A fost revizuit proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire asistență comunitară integrată, care a fost plasat pe pagina web a MS pentru consultări publice, https://particip.gov.md/ro/document/stages/consultari-publice-privind-elaborarea-proiectului-de-hotarare-a-guvernului-pentru-aprobarea-regulamentului-cu-privire-la-asistenta-comunitara-integrata/10537.</p> <p>Cu toate acestea, după ce a fost consultată și comentată în două runde cu toate ministerele, aprobarea <i>Regulamentului</i> a fost amânată în contextul reformei sectorului de asistență socială</p>

	la nivel de comunitate etc.				„Restart”, și a necesității de ajustare în funcție de noile structuri și atribuții redistribuite întreprinse în sistemul de asistența socială. A fost elaborat pachetul de instruire pentru asistenții medicali comunitari, inclusiv proiectul de Standard ocupațional la asistentului medical comunitar și Programul de specializare Asistența medicală comunitară.
Obiectivul specific 1.2. Mobilizarea resurselor durabile în colaborare cu ministerele și organizațiile relevante					
1.2.1	Identificarea surselor de finanțare pentru implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT	anual	MS		<p>Indicator realizat</p> <p>În anul 2024, au fost depuse eforturi majore pentru a identifica surse de finanțare, care au permis implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT. Printre cele mai importante fiind Compania națională de Asigurări în Medicină (CNAM) și Biroul de Cooperare a Elveției în Republica Moldova”.</p> <p>În anul 2024 din fondul de profilaxie CNAM au fost implementate următoarele proiecte:</p> <p>Proiectul „<i>Viiitorul fără fumat</i>”, implementat de AO „Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate”, finanțat din fondul de profilaxie al CNAM, scopul fiind educarea, informarea și sporirea nivelului de cunoștințe a tinerilor cu privire la efectele nocive ale consumului produselor din tutun și nicotină, precum și dezvoltarea capacităților și abilităților de informare ale cadrelor didactice și profesioniștilor din domeniul sănătății despre efectele nocive ale consumului produselor din tutun și nicotină.</p> <p>Proiectul „<i>Creștem o generație inclusivă și activă</i>”, implementat de A.O. PRINCIPII SĂNĂTOASE în parteneriat cu Școala Sportivă Specializată de Fotbal nr.1 din mun. Chișinău, finanțat din fondul măsurilor de profilaxie al CNAM, scopul fiind mobilizarea comunitară pentru promovarea modului sănătos de viață prin activitate fizică și sport.</p>

1.2.2	Instruirea actorilor locali privind elaborarea propunerilor de finanțare și implementarea proiectelor de promovare a sănătății și prevenirea BNT la nivel comunitar	2023-2024	MS; ANSP în colaborare cu Proiectul Viață Sănătoasă, cu ONG	1,3 mln lei.	<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului au fost instruite 6 (șase) echipe intersectoriale din cadrul preturilor Primăriilor mun. Chișinău și mun. Bălți privind propunerile de finanțare și implementare a proiectelor de promovare a sănătății și prevenire a BNT la nivel comunitar, cu suportul proiectului ”Viața sănătoasă: reducerea poverii BNT”.</p> <p>De asemenea, în baza propunerilor elaborate, proiectul ”Viața sănătoasă” a susținut realizarea a 6 (șase) Planuri de acțiuni de mobilizare socială, informare și instruire a persoanelor cu risc sporit de BNT în mun. Chișinău - cinci sectoare și mun. Bălți - 1. Circa 30 persoane, reprezentanți ai societății civile și ai administrațiilor publice locale din 5 comunități pilot, au participat la un atelier de formare privind consolidarea capacităților în promovarea sănătății și dreptul la sănătate. Atelierele au inclus module privind dreptul la sănătate și accesul la servicii de sănătate, BNT și factorii de risc ai acestora, precum și dezvoltarea activităților comunitare de promovare a sănătății. În cele 5 comunități din municipiile Chișinău și Bălți, un total de 550 de persoane (150 bărbați și 400 femei) au implementat activități de promovare a sănătății. Reprezentanții ai 5 ONG-uri din cele 5 comunități au organizat acțiuni de conștientizare și au postat pe paginile web imagini și videoclipuri create pentru campania Drepturile Pacienților (PR) în cadrul Zilei Europene a PR.</p>
1.2.3	Aplicarea la fondurile UE, OMS în domeniul sănătății care abordează BNT și factorii de risc ale acestora precum „orașe sănătoase”, „școli care promovează sănătatea”, „promovarea sănătății la locul de muncă”	2023-2027	MS; ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		<p>Indicator realizat</p> <p>Cu suportul UE, OMS, în cadrul proiectului „EU4Moldova: pentru un sistem de sănătate durabil” a fost lansată la 19 noiembrie 2024 campanie de informare și sensibilizare anti-fumat „Nu te lăsa aburit(ă)”, axată pe prevenirea riscurilor a consumului țigărilor electronice în rândul tinerilor.</p> <p>În perioada de referință, fundația Suedeză ”ERIKS Development Partner (ERIKS)” a susținut în continuare rețeaua națională de</p>

	etc.				<p>„Școli care promovează sănătatea” în 79 de instituții preuniversitare la implementarea acțiunilor de promovare a sănătății și a bunăstării a comunității școlare.</p> <p>https://www.facebook.com/SHEMoldova/mentions?locale=ro_RO</p> <p>În urma analizei denumirilor proiectelor cu finanțare din fonduri UE implementate în localitățile pilot în colaborare cu PVS s-a constatat că 58 au abordat tematici legate de sănătate publică. Cele mai frecvente obiective ale acestor proiecte s-au concentrat pe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea accesului echitabil la apă, ca indicator al calității vieții în comunitate; • Accesul la apă – un indicator al calității vieții în comunitate • Amenajarea parcurilor publice cu terenuri de joacă pentru copii • Construcția sistemelor de alimentare cu apă; • Construcția sistemelor de iluminat public stradal; • Implementarea sistemelor centralizate de canalizare; • Modernizarea sistemelor de aprovizionare cu apă; • Construim viitorul, începând cu școala; • Termoizolarea fațadei grădiniței; • Construcția stațiilor de epurare.
Obiectivul specific 1.3. Facilitarea mobilizării sociale, participarea sporită a societății civile și a organizațiilor neguvernamentale					
1.3.1	Fortificarea capacităților echipelor multidisciplinare în realizarea acțiunilor integrate la nivel local privind acordarea serviciilor de prevenire, monitorizare și suport de durată a persoanelor cu BNT și necesități complexe.	2023-2024	MS; ANSP; MMPS în colaborare cu autoritățile publice locale (APL)	790 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul fortificării capacităților echipelor multidisciplinare pe parcursul anului 2024 au fost implementate mai multe proiecte comunitare de promovare a sănătății, prevenire și monitorizare a bolilor netransmisibile și suport persoanelor cu BNT și necesități complexe, precum:</p> <p>- Ateliere de formare a echipelor multisectoriale municipale și comunitare de asistență comunitară integrată pentru persoanele cu BNT și necesități complexe, formate din reprezentanții asistenței</p>

				<p>medicale, sănătate publică, asistenței sociale, APL, servicii desconcentrate, desfășurate în mun. Chișinău și 4 comunități (Băcioi, Trușeni, Cruzești și Stăuceni), cu suportul Proiectului „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile” (temei dispoziția 559-d din 6 decembrie 2024). Au participat 69 persoane.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Specialiști CSP Chișinău de comun cu reprezentanți ai echipelor multisectoriale ale primăriilor, preturilor și serviciilor publice desconcentrate din municipiile Chișinău au implementat Planuri de acțiuni pentru prevenirea bolilor netransmisibile în baza Profilurilor de sănătate ale unităților teritoriale. Au fost organizate activități informaționale, activități sportive, cursuri de gătit sănătos și amenajarea de spații exterioare și interioare destinate practicării sporturilor în timpul liber, cu scop de a îmbunătăți cunoștințele și a contribui la schimbarea de comportament în favoarea stilului de viață sănătos. - Echipele multidisciplinare din mun. Bălți au fost susținute în implementarea Planurilor de integrare a serviciilor de asistență comunitară integrată. În scopul realizării activității propuse, de către Direcția sănătate Bălți de comun cu Proiectul ”Viața Sănătoasă”, au fost identificați doi formatori din cadrul IMSP ”Centrul Medicilor de Familie mun. Bălți”, psiholog (specialistă Cabinetul educație pentru sănătate), și asistentă medicală (Cabinetul educație pentru sănătate). Complementar, cu susținerea financiară a Proiectului ”Viața sănătoasă”, au fost procurate 10 tonometre, 10 glucometre și 3000 teste, fiind repartizate în cele 6 Centre de Sănătate din mun. Bălți, partea financiară constituind 25,000 lei. <p>Adăugător, au fost identificate 206 persoane din grupul țintă, persoane cu risc de dezvoltare a diabetului zaharat, care au participat la sesiuni de instruire.</p> <p>Pe parcursul lunii iunie 2024 au fost realizate 10 sesiuni informative ”Reducerea riscului de dezvoltare a bolilor</p>
--	--	--	--	---

					netransmisibile (BNT)”, în total au fost instruite 206 persoane.
1.3.2	Elaborarea ghidurilor și recomandărilor pentru autoritățile publice locale, specialiștii din domeniul social, educație, ONG-ri etc., pentru a facilita mobilizarea socială în abordarea BNT și factorilor de risc modificabili.	2023-2024	ANSP; USMF „Nicolae Testemițanu”		<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au fost elaborate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ghidul ”Privind elaborarea și implementarea planului de acțiuni în prevenirea și controlul bolilor netransmisibile la nivel teritorial” (ANSP, MS); - Recomandări ”Ce și cum le explicăm tinerilor despre produsele noi din tutun” (elaborat cu suportul CNAM). - proiectul Ghidului practic ”Sedentarismul: Efectele asupra sănătății și managementul riscului la locul de muncă”, examinat în decembrie la Ședința Consiliului de Experti. - Ghidul ”Privind elaborarea și implementarea planului de acțiuni în prevenirea și controlul bolilor netransmisibile la nivel teritorial” Ordinul MS nr. 885 din 31.10.2024 - Materiale educaționale utile pentru sesiuni de informare cu adolescenții și tinerii, destinate profesorilor și altor specialiști care lucrează cu acestia, elaborat în cadrul proiectului „Viitorul fără fumat”, susținut de CNAM. <p>https://sanatateinfo.md/ViitorFaraFumat</p>
1.3.3	Consolidarea capacităților coalițiilor comunitare pentru acțiuni de participare în abordarea BNT și a factoriilor determinanți, bazate pe necesități în sănătate.	2023-2024	MS; MMPS în colaborare cu APL	200 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință specialiștii în promovarea sănătății din asistența medicală primară și sănătate publică din Chișinău și Bălți au dezvoltat șase planuri inovatoare pentru schimbarea comportamentelor în comunitate, axate pe alimentația sănătoasă și activitatea fizică.</p> <p>https://www.viatasan.md/sunt-gata-sase-planuri-de-imbunatatire-a-sanatatii-persoanelor-cu-risc-pentru-bolile-netransmisibile-din-chisinau-si-balti-modelul-com-b-1-219</p> <p>În localitățile rurale din mun. Chișinău și Bălți a fost facilitată crearea a 5 coaliții ale societății civile, compuse din reprezentanți ai sectoarelor de afaceri, sănătate, educație și cultură, precum și</p>

					<p>activiști ai societății civile pentru a răspunde nevoilor locale de sănătate.</p> <p>De asemenea, în aceste localități au fost implementate „acțiuni comunitare de promovare a sănătății”, care au fost parțial cofinanțate de proiectul ”Viața sănătoasă: reducerea poverii BNT”. Activitățile de promovare a sănătății s-au concentrat pe 2 factori de risc comportamentali: alimentația nesănătoasă și activitatea fizică insuficientă. Scopul acestor activități a fost de a sensibiliza populația și de a promova adoptarea unui stil de viață sănătos. În total de 550 de persoane (150 bărbați și 400 femei) au beneficiat de asemenea activități.</p>
1.3.4	Participare în realizarea activităților de consolidare a capacităților resurselor umane în domeniul marketingului social.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu USM, UTM.	120 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat activitățile de consolidare a capacităților resurselor umane în domeniul marketingului social, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizarea și desfășurarea a două ateliere de instruire: <p>Atelierul de instruire „Promovarea sănătății pentru schimbare de comportament prin aplicarea modelului COM-B” (instruite 25 persoane);</p> <p>Atelierul de instruire privind managementul proiectelor și elaborarea planurilor de acțiuni în baza profilului de sănătate, (Dispoziția MS nr. 30-d din 18.01.2024), la care au participat 48 persoane.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea de către specialiștii USMF „Nicolae Testemițanu” a Ghidului de aplicare a marketingului social: Pentru programe de promovare a sănătății din Republica Moldova.
<p>Obiectivul general 2. Prevenirea BNT și reducerea factorilor de risc comportamentali și a celor prezenți în mediu prin crearea mediilor propice promovării sănătății, astfel încât ponderea persoanelor cu 3 și mai mulți factori de risc pentru BNT se va reduce de la 31,8% în 2021 până la 27% în 2027</p>					
<p>Obiectivul specific 2.1. Creșterea până la 90% până în anul 2027 a nivelului de alfabetizare în sănătate a populației și crearea oportunităților pentru responsabilizarea și angajarea cetățenilor de a întreprinde măsuri pentru promovarea sănătății și prevenirea BNT</p>					

2.1.1	Dezvoltarea și implementarea campaniilor de comunicare și de schimbare a comportamentului, adaptate vârstei și nevoilor beneficiarilor pentru reducerea factorilor de risc a BNT prioritare și promovarea unui mod de viață sănătos.	2023-2027	MS; CNAM; ANSP în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-media, ONG.		<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul promovării sănătății reducerii factorilor de risc ai BNT în perioada de referință au fost dezvoltate și implementate următoarele proiecte de promovare a sănătății și a campaniilor de informare și de schimbare a comportamentului, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Proiectul „Viitorul fără fumat”, implementat de AO „Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate” finanțat din fondul de profilaxie al CNAM. Scopul fiind educarea, informare și sporirea nivelului de cunoștințe a tinerilor cu privire la efectele nocive ale consumului produselor de tutun și nicotină, precum și dezvoltarea capacităților și abilităților de informare ale cadrelor didactice și profesioniștilor din domeniul sănătății despre efectele nocive ale consumului produselor de tutun și nicotină. http://pas.md/ru/PAS/News/Details/231 ; https://sanatateinfo.md/ViitorFaraFumat - Campania „Nu te lăsa aburit(ă)”. Campanie de informare și sensibilizare anti-fumat și despre pericolele țigărilor electronice, implementată de ANSP în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării și susținută de Uniunea Europeană și OMS Moldova Acțiunile de informare și comunicare s-au desfășurat în mediul digital și în mai multe școli din țară, cu scopul de a informa tinerii despre conținutul nociv al țigărilor electronice și de a promova alegerile sănătoase. Nr total de elevi care au participat - 405 de elevi, inclusiv elevi din Liceul Teoretic Republican „Aristotel” din Chișinău - 200 elevi, Liceul „Mihail Stratulat” din satul Bocana, raionul Criuleni - 100 elevi, Gimnaziul din Vărzarești (Nisporeni) - 45 elevi, Gimnaziul din satul Covurlui, Leova - 30 elevi, Gimnaziul din satul Sămășcani, raionul Șoldănești - 30 elevi. https://ms.gov.md/comunicare/campania-antifumat-nu-te-lasa-aburita-pest-200-de-adolescenti-au-fost-informati-despre-pericolele-tigarilor-electronice/ https://drive.google.com/drive/folders/1kJJRCN6uW1LvKhod-
-------	--	-----------	---	--	--

					<p>xF28K 6I9j00Gt</p> <p>- Proiectul “Creștem o generație inclusivă și activă”, implementat de A.O. PRINCIPII SĂNĂTOASE în parteneriat cu Școala Sportivă Specializată de Fotbal nr.1 din mun. Chișinău din fondul măsurilor de profilaxie al CNAM, scopul fiind mobilizarea comunitară pentru promovarea modului sănătos de viață prin activitate fizică și sport.</p> <p>http://cnam.md/5474/mii-de-tineri-beneficiari-ai-proiectului-crestem-o-generatie-incluziva-si-activa-finantat-din-fondul-masurilor-de-profilaxie-al-cnam/</p> <p>- Proiectul „Educație, sănătate și sport”, susținut de către USAID Moldova și Polish AID Moldova, implementat de GAL „ Drumul Vechi Moldovenesc”. Scopul fiind promovarea unui mod activ și sănătos de viață în rândul tinerilor (activități sportive, lecții informative despre efectele nocive ale consumului produselor de tutun și nicotină, alcool și droguri, etc.).</p> <p>- Campania de informare și comunicare în cadrul Săptămânii Internațională de conștientizare a cancerului de col uterin în perioada 23 ianuarie - 4 februarie cu genericul „Spune DA sănătății tale! Vaccinează-te! Testează-te!”. (Dispoziția MS nr. 19 din 15.01.2024) https://ansp.md/spune-da-sanatatii-tale-vaccineaza-te-testeaza-te-genericul-saptamanii-de-prevenire-a-cancerului-de-col-uterin/</p> <p>Campania este susținută de UNFPA Moldova https://paptest.md/</p> <p>În contextul Zilei mondiale a accidentului vascular cerebral, marcată anual la 29 octombrie s-a derulat Campania națională de conștientizare a semnelor timpurii ale accidentului vascular cerebral (AVC) cu sloganul „RECUNOAȘTE. ACȚIONEAZĂ. TIMPUL CONTEAZĂ!”, susținută de Proiectul „Viață sănătoasă” cu 2,1 mln lei.</p> <p>https://ms.gov.md/media/materiale-informative/</p> <p>https://www.viatasan.md/ministerul-sanatatii-lanseaza-campania-</p>
--	--	--	--	--	---

				<p>nacionala-de-comunicare-pentru-recunoasterea-semnelor-accidentului-vascular-cerebral-avc-1-222</p> <p>Campania a urmărit să faciliteze identificarea timpurie a AVC-ului de către persoane fără pregătire medicală, asigurând astfel intervenția rapidă și reducerea timpului critic dintre apariția simptomelor și accesarea tratamentului. La baza conceptului Campaniei a stat metodologia internațională FAST (Face, Arm, Speech, Time), adaptată limbii române.</p> <p>Campania a folosit strategia de marketing integrat - o combinație de canale din patru categorii de marketing: direct - creare de evenimente (1 de nivel național, 13 de nivel local), convențională – TV și radio (4 canale TV, 5 canale radio), digitală (5 portaluri media, publicitate web) și social media marketing - rețelele sociale proprii ale instituțiilor medicale).</p> <p>Mesajele au fost adaptate pentru diverse grupuri de vârstă și medii de trai, vizând adulții și persoanele în vârstă (45-80+ ani), expuse la riscul unui AVC, precum și tinerii și adulții activi (13-45 ani), inclusiv cei care ar putea deveni salvatori de vieți.</p> <p>Materialele campaniei au inclus 21 de produse diferite: spoturi TV și radio despre simptomele AVC, infografice explicative, advertoriale, testimoniale ale pacienților și familiilor lor, portrete ale lucrătorilor din domeniul sănătății din cele 13 centre de tratament pentru AVC, postere, pliante, bannere stradale și conținut web.</p> <p>Evaluarea impactului Campaniei s-a făcut în baza a 4 focus grupuri realizate cu 32 de respondenți (bărbați și femei din medii urbane și rurale).</p> <p>Public secundar tineri și adulți activi (13-45 ani) - 50% de au auzit despre campanie. Aproape 56% dintre aceștia au s-au informat prin rețelele sociale, în timp ce 31,5% au obținut informații de pe portalurile de știri și site-uri web. 55% dintre tineri și adulți au identificat corect semnele AVC, precum asimetria feței,</p>
--	--	--	--	---

					<p>vorbirea confuză și slăbiciunea brațului, iar 62,5% au spus că ar suna imediat la 112, dacă le-ar observa la cineva.</p> <p>Public primar adulți și vârstnici (45-80+ ani) - 90% au auzit despre campanie. Dintre aceștia, 75% au aflat despre simptomele AVC prin intermediul mass-media tradiționale (TV și radio) și prin evenimentele directe organizate în timpul campaniei, iar 75% dintre au recunoscut cele 3 semne de bază ale AVC.</p> <p>Campania națională a demonstrat eficiența strategiei alese, ajungând la un număr semnificativ de persoane din diverse grupe de vârstă și medii de trai. Cu toate acestea, pentru a atinge obiectivele de sănătate publică și a reduce timpul mediu de la apariția simptomelor unui AVC la intervenția medicală, este esențial să se repete și să se extindă numărul de canale. Acest lucru ar putea contribui semnificativ la salvarea de vieți și la reducerea poverii AVC asupra familiilor și societății.</p>
2.1.2	Realizarea acțiunilor de sensibilizare și comunicare în cadrul evenimentelor anuale de promovare a sănătății și prevenirea bolilor: zile mondiale și naționale, săptămâni europene și lunare de profilaxie a bolilor	2023-2027	MS/ANSP; MEC; Ministerul Mediului (MM); Ministerul Culturii (MC); Ministerul Apărării (MA); MMPS; MAI; CNAM în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-	5000,0	<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul sensibilizării și conștientizării populației privind reducerea factorilor de risc comportamentali, importanța adoptării unui mod de viață sănătos și întreprinderea măsurilor de depistare precoce, tratament și îngrijire a BNT, anual sunt organizate și desfășurate diferite acțiuni în cadrul zilelor mondiale, naționale, lunare și săptămâni de prevenire.</p> <p>Cele mai relevante evenimente organizate și desfășurate în anul 2024 au fost:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ziua mondială de combatere a obezității (4 mai) cu genericul: „Să vorbim despre obezitate și...” (dispoziția ANSP nr. 29-d din 26.02.2024); - Lunarul de conștientizare a cancerului de piele (mai) (dispoziția MS nr. 189-d din 02.05.2024); - Ziua mondială a hipertensiunii arteriale (17 mai) cu genericul: ”Măsurați-vă tensiunea arterială cu acuratețe, controlați-o, trăiți

			media, ONG	<p>mai mult!";</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ziua Mondială fără tutun (31 mai) cu genericul „Protejarea copiilor de interferența industriei tutunului” (dispoziția MS nr. 245-d din 28.05.2024); - Săptămâna Mondială a Alăptării, a fost marcată în perioada (1-7 august) cu sloganul „Susținerea alăptării pentru toți” (dispoziția MS nr. 332-d din 16.07.2024); - Săptămâna globală de acțiuni în boli netransmisibile (15– 20 octombrie) cu genericul: ”E timpul se fii lider” (dispoziția MS nr.452-d din 07.10.2024); - Săptămâna națională de promovare a sănătății la locul de muncă, organizată în premieră în Republica Moldova (dispoziția MS nr.513-d din 08.11.2024) - Ziua Mondială a Diabetului (14 noiembrie) cu genericul „Distrugeți barierele, eliminați decalajele”(dispoziția ANSP nr.171-d din 04.11.2024), etc. <p>De menționat, că în domeniul prevenirii diferitor tipuri de cancer au fost organizate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 evenimente de prevenire a bolilor cardiovasculare; - 3 evenimente de reducere a factorilor de risc prioritari (obezitate, consum de alcool, tutun); - 6 evenimente diverse. <p>În total, pe parcursul anului 2024, pentru prevenirea BNT, au fost organizate și realizate 29 de evenimente.</p> <p>Activitățile principale desfășurate în cadrul acestor evenimente au fost următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea și mediatizarea mesajelor de comunicare pentru populație și a comunicatelor de presă pentru jurnaliști; - organizarea seminarelor de informare și instruire și a lecțiilor publice; - implicarea și mobilizarea comunității în activități, etc.
--	--	--	------------	---

2.1.3	Alfabetizarea și informarea populației referitor la reducerea factorilor de risc a BNT și promovarea unui mod de viață sănătos.	2023-2027	ANSP/CSP, IMSP teritoriale și republicane, USMF ”Nicolae Testemițanu”	350 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință au fost organizate și realizate 30 de seminare de informare și alfabetizare în sănătate privind reducerea factorilor de risc ai BNT în 5 localități rurale din mun. Bălți și Chișinău, cu suportul Proiectului moldo-elvețian „Viață sănătoasă: reducerea poverii bolilor netransmisibile”. În total au fost informate circa 961 de persoane din diferite grupuri de vârstă din Stăuceni, Băcioi, Cruzești, Trușeni, Sadovoie, iar 300 de persoane cu vârstă de 40+ au fost informate despre drepturile în sănătate.</p> <p>https://www.viatasan.md/inca-300-de-oameni-din-comunitati-sunt-mai-informati-despre-drepturile-sale-in-sistemul-de-sanatate-1-213</p> <p>Diverse acțiuni de informare, comunicare și mobilizare comunitară au fost realizate în cadrul „Zilelor sănătății” organizate în cadrul Expoziției internaționale specializate „MoldMedizin&MoldDent” 2024 în perioada 16 – 29 septembrie 2024 (oedinul MS nr.756 din 23.09.2024), inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lecții publice despre efectele nocive ale consumului de tutun și alcool și rolul alimentației sănătoase în combaterea obezității, - workshop - uri pentru evaluarea parametrilor corporali individuali, - deprinderi practice privind alegerea coșului cu produse alimentare sănătoase, și - - consultări și distribuire de materiale informaționale privind promovarea sănătății și prevenirea BNT (pliante, flyere).
2.1.4	Elaborarea ghidurilor pentru implementarea inițiativelor de „orașe/comunități sănătoase” și pentru „promovarea sănătății la locul de muncă”.	2023-2024	MS; ANSP; USMF ”Nicolae Testemițanu”	200,0	<p>Indicator parțial realizat</p> <p>În contextul creării mediilor sănătoase, a fost elaborat și pus în aplicare „Ghidul metodologic pentru a deveni o școală care promovează sănătatea”, care este aplicat anual la etapa de planificare a acțiunilor în cadrul rețelei naționale de Școli care Promovează Sănătatea.</p> <p>https://www.facebook.com/SHEMoldova?locale=ro_RO</p> <p>Activitățile vor continua și în a. 2025</p>

2.1.5	Mentenanța și dezvoltarea continuă a portalului web în domeniul promovarea sănătății și reducerea riscului a BNT www.prosanatate.md	2023-2027	MS; ANSP	1500,0	<p>Indicator realizat</p> <p>Portalul www.prosanatate.md este un instrument oficial pentru promovarea sănătății, gestionat de Agenția Națională pentru Sănătate Publică prin intermediul Proiectului „Viață sănătoasă” care conține informații utile pentru populație și specialiști în domeniul sănătății privind factorii de risc ai BNT, promovarea unui mod de viață sănătos, instrumente de comunicare în cadrul campaniilor de informare și comunicare, broșuri, pliante, postere elaborate în acest domeniu etc. Pe parcursul anului 2024 au fost plasate și mediatizate 48 de materiale informative (comunicare de presă, articole, evenimente, instrumente etc.) privind subiectele legate de prevenirea bolilor și adoptarea unui mod de viață sănătos.</p>
2.1.6	Informarea și consilierea copiilor, adolescenților și tinerilor privind promovarea sănătății și reducerea comportamentelor de risc (consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă, activitate fizică, etc.) inclusiv prin programe de educație de la egal la egal realizate de voluntarii, Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor, Centrelor de Tineret, Rețelei Educatorilor de la egal la egal, Corpului Păcii etc.	2023-2027	MS; MEC; CNAM; MA		<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul informării și educării tinerilor privind promovarea unui mod de viață sănătos și reducerea riscurilor (consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă, activitate fizică etc.) în perioada de referință au fost realizate un șir de acțiuni educaționale, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extinderea rețelei „Școli care promovează sănătatea”(ȘPS) cu alte 37 de instituții de învățământ (în total fiind 79 de ȘPS). Instituțiile de învățământ din cadrul acestei rețele, implementează anual un plan structurat și sistematic pentru sănătatea și bunăstarea întregii comunități școlare, axat pe o problemă prioritară de sănătate. Pentru majoritatea, această experiență a devenit o rutină zilnică, fiind exemple motivaționale pentru alte instituții de a adera la inițiativa dată. - Informarea și consilierea adolescenților și tinerilor în cadrul Clinicilor prietenoase tinerilor. - Ore de educație pentru sănătate în școli realizate de la ”egal” la ”egal”etc. - Informarea elevilor din clasele gimnaziale și liceale privind prevenirea consumului produselor noi ce conțin tutun și nicotină,

					<p>etc.</p> <p>Conform Raportului statistic privind promovarea sănătății și educației pentru sănătate (50-san), în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor, au fost informați/instruiți, în diferite aspecte legate de sănătate și bunăstare, circa 162710 de adolescenți și tineri în țară.</p> <p>Concomitent, a continuat implementarea proiectul „Prevenirea riscurilor de îmbolnăvire cauzate de consumul de alcool și produse noi de tutun”.</p>
2.1.7	Implicarea în abordarea subiectelor de promovare a modului sănătos de viață prin intermediul evenimentelor culturale.	2023-2027	MS; MEC în colaborare cu APL		<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință au fost organizate cu suportul proiectului „Viața sănătoasă: reducerea poverii BNT” diferite acțiuni de mobilizare comunitară, informare și comunicare pentru promovarea sănătății în mun.Chișinău și Bălți în cadrul evenimentelor culturale organizate de APL.</p> <p>Asemenea acțiuni au fost organizate în cadrul Zilei Familiei, Ziua Internațională a Copilului, Ziua Sportivului, etc.Acțiunile organizate au inclus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - activități sportive pentru toată familia; - târguri de produse alimentare autohtone, sănătoase; - oferirea recomandărilor pentru prevenirea factorilor de risc comportamentali, reducerea impactului valurilor de căldură și altor condiții cauzate de schimbările climatice asupra sănătății, etc.; - distribuirea materialelor informaționale (alimentația sănătoasă; apă potabilă sigură, prevenirea hipertensiunii arteriale și a diabetului, etc.). <p>https://chisinaucentru.md/evenimentul-cultural-artistic-dedicat-zilei-internationale-a-familiei/</p>
2.1.8	Participarea în procesul de pilotare și evaluare a programelor/ disciplinelor obligatorii care includ	2023-2027	MEC; MS		<p>Indicator realizat</p> <p>Anul de studii 2024-2025 oferă continuitate direcției strategice pentru asigurarea calității învățământului general, a necesității de abordarea conținuturilor la nivel trans-disciplinar în aspecte ce țin</p>

	<p>unități de conținut/module/subiecte de educație pentru sănătate în școli (de exemplu: Biologie, Dezvoltare personală) și abordează într-un mod complex și trans-disciplinar aspectele legate de sănătate</p>				<p>de sănătate, prin implementarea curriculum-urii obligatorii, precum și în vederea valorificării comportamentelor pentru un mod sănătos de viață prin prisma tuturor disciplinelor școlare, în învățământul primar, gimnazial și liceal.</p> <p>În context, a continuat implementarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - curriculumului dezvoltat la disciplina școlară <i>Dezvoltare personală</i>, cu unitatea de conținut <i>Modul de viață sănătos</i>, în clasele I-X II; - disciplinei școlare Educație fizică, în clasele I-X II, cu 5 module obligatorii orientate pentru dezvoltarea la elevi a unui set de competențe pentru dezvoltarea fizică armonioasă; - disciplinei școlare Biologie. în clasele VI-IX care include unitatea de conținut „<i>Organismul uman și sănătatea</i>”; - disciplinei Chimie. În clasele VII-X 11 cu studierea diferitor conținuturi cu tangență la modul sănătos de viață și riscurile pentru organism, la acțiunea tutunului. <p>Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului-cadru de învățământ, care contribuie la dezvoltarea unor competențe transversale. Unul dintre domeniile prioritare de structurare a disciplinelor opționale prin care este promovat modul sănătos de viață în rândul elevilor din clasele V-XII este disciplina opțională <i>Educație pentru sănătate</i>.</p> <p>În învățământul profesional tehnic, promovarea modului sănătos de viață în rândul elevilor/studentilor se realizează prin implementarea disciplinei „<i>Decizii pentru un mod sănătos de viață</i>” pentru elevii anului I (pentru elevii din instituțiile de învățământ profesional tehnic secundar - opțional și pentru elevii din instituțiile de învățământ profesional tehnic postsecundar - obligatoriu). Prin prisma disciplinei menționate, cadrele didactice pun accent pe formarea competențelor la elevi ce țin de reducerea riscurilor de sănătate pentru sine și pentru cei din jur și analiza consecințelor diferitor opțiuni comportamentale în situații de risc</p>
--	--	--	--	--	---

					<p>pentru sănătate. Disciplina este predată în baza întregului set de materiale: Curriculumul, Ghidul pentru profesori și Caietul de lucru al elevului, pe care le dețin cadrele didactice.</p> <p>În învățământul superior, în conformitate cu Planul - cadru pentru studii superioare, cu statut opțional, planurile de învățământ ale tuturor specialităților la ciclul I- licență includ un curs separat „Modul sănătos de viață” care în structura Curriculum-ului conține unități de curs de specialitate/ module - <i>Securitatea muncii, Protecția civilă, Egalitatea de gen, Protecția familiei etc.</i>, și subiecte privind modul sănătos de viață și riscurile pentru sănătate, inclusiv a consumului de tutun (1-2 credite de studii).</p>
<p>Obiectiv specific 2.2. Consolidarea eforturilor intersectoriale pentru a asigura reducerea cu 3 puncte procentuale (p.p.) a prevalenței consumului de tutun în rândul adolescenților (de la 16,3 % în anul 2019 la 13,3 % în anul 2027) și al adulților (de la 29,9 % în anul 2021 la 26,9% în anul 2027)</p>					
2.2.1	Alinierea legislației naționale în conformitate cu cerințele Convenției Cadru privind Controlul Tutunului și legislația UE.	2023-2027	MS; ANSP; ministerele de resort în colaborare cu ONG-uri		<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul alinierii legislației naționale la cerințele Convenției Cadru a OMS privind Controlul Tutunului și legislației UE, și în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în derulare continuă este perfectarea cadrului legislativ și normativ în domeniul controlului tutunului și armonizării cu cea a Uniunii Europene.</p> <p>În perioada de referință cel mai substanțial progres în domeniu a fost atins la capitolul supremația legii, astfel, a fost elaborat, aprobat de Guvern pe 21.08.2024 (nr. 34.7/2024) și înaintat Parlamentului spre adoptare proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (controlul tutunului), care vine să transpună actele UE și să sporească apropierea legislativă de elementele-cheie ale acquis-ului UE. Acest proiect de Lege include modificări la 6 legi naționale, inclusiv Legea privind controlul tutunului nr. 278/2007, Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264/2005, Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008, Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320/2012, Codul serviciilor media audiovizuale al</p>

					<p>Republicii Moldova nr.174/2018, Legea nr. 25/2023 pentru modificarea unor acte normative. Legea modificată privind controlul tutunului a transpus prevederile Directivei 2014/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind apropierea actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre în ceea ce privește fabricarea, prezentarea și vânzarea produselor din tutun și a produselor conexe și de abrogare a Directivei 2001/37/CE, a Directivei delegată a Comisiei (UE) 2022/2100 privind retragerea anumitor scutiri în ceea ce privește produsele din tutun încălzit, precum și Recomandarea Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind mediile fără fum de tutun.</p> <p>Au fost elaborate modificări la Hotărârea Guvernului nr. 1065/2016 pentru aprobarea regulamentelor sanitare privind produsele din tutun și produsele conexe în conformitate cu Decizia de Punere în Aplicare 2016/787 a Comisiei Europene (UE) din 18 mai 2016 „Privind stabilirea unei liste prioritare consolidate a aditivilor în conținutul țigaretelor și în tutunul pentru rulare care fac obiectul unor obligații de raportare”. S-a elaborat proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Standardelor tehnice pentru mecanismul de reumplere al țigaretelor electronice pentru a transpune Decizia de Punere în Aplicare (UE) 2016/586 a Comisiei din 14 aprilie 2016 privind standardele tehnice pentru mecanismul de reumplere al țigaretelor electronice.</p> <p>Au fost aprobate modificările la Legea nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice, realizate prin Legea nr. 37/2024 din 29.02.2024 pentru modificarea unor acte normative, cu referință la facilitarea activității mediului de afaceri, inclusiv în controlul tutunului.</p> <p>Au fost înaintate propuneri de modificare a Codului fiscal nr. 1163/1997 cu referință la modificarea politicii bugetar - fiscale privind majorarea cotelor de accize pentru produsele din tutun, care s-a soldat cu majorarea lor graduală în bugetele de stat anuale și cu</p>
--	--	--	--	--	--

					<p>uniformizarea acestora conform Programului planificat de majorare pe etape a accizelor la produsele din tutun în anii următori. Prin aprobarea Legii nr. 214/2024 pentru modificarea unor acte normative (ce vizează politica bugetar-fiscală și vamală) au fost stabilite Cotele accizelor pentru rezerve din tutun, rezerve din tutun reconstituit sau rezerve din înlocuitori de tutun pentru dispozitive de încălzire a tutunului.</p> <p>De asemenea, Republica Moldova a beneficiat de asistență tehnică din partea Secretariatului Convenției-cadru pentru controlul tutunului, astfel că în perioada 12-16 august 2024, țara a găzduit Misiunea de Evaluare a Nevoilor pentru implementarea Protocolului de Eliminare a Comerțului Ilicit cu Produse din Tutun de la Secretariatul FCTC, care a constituit un suport esențial în consolidarea capacităților în domeniu, cu accent pe consolidarea cadrului de reglementare și a capacităților instituționale în domeniul controlului tutunului, în special, aplicarea unor mecanisme de prevenire a comerțului ilicit .</p>
2.2.2	Realizarea activităților de reducere a consumului de tutun și a expunerii la fum, conform actelor legislative și normative în vigoare în domeniul controlului tutunului.	2023-2027	MS; ANSP; ministerele de resort		<p>Indicator realizat</p> <p>În anul 2024 specialiștii din cadrul ANSP au examinat dosarele prezentate de către agenții economici care produc și/sau importă tutun și/sau produse din tutun, produse conexe, dispozitive și accesorii de utilizare, reîncărcare sau încălzire în baza cererilor depuse pentru coordonarea avertismentelor de sănătate și informației de etichetare a produselor din tutun, a tutunului destinat rulării în țigarete și a produselor conexe, pentru notificarea a orice produs nou din tutun, produs din tutun cu compoziția modificată sau produs conex pe care intenționează să îl plaseze pe piață și pentru avizarea sanitară a produselor din tutun și conexe pentru plasarea pe piața Republicii Moldova. Astfel în acest interval de timp au fost examinate 138 cereri de coordonare și 101 cereri de notificare.</p>

					<p>În procesul de monitorizare în domeniul controlului tutunului specialiștii ANSP pe parcursul anului 2024, au examinat dosarele a 38 agenți economici, respectiv 5 producători autohtoni de produse din tutun și conexe. Personalul cu drept de control din cadrul ANSP a realizat 102 misiuni de control de stat asupra persoanelor juridice ce importă, plasează și comercializează produse din tutun și produse conexe. În rezultatul controalelor efectuate în 39 cazuri au fost constatate diferite încălcări ale legislației în vigoare, printre cele mai frecvente încălcări stabilite se enumeră expunerea vizibilă a produselor din tutun și a produselor conexe în spațiile comerciale accesibile publicului și fumatul în spațiile publice închise și semiînchise, inclusiv în locurile de uz comun.</p> <p>Referitor la activitățile de reducere a consumului de tutun și a expunerii la fum, în teritoriile din țară au fost realizate diverse activități desfășurate în școli, universități, centre de sănătate și comunități, conform raportului statistic de ramură „Darea de seamă privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate” (formularul 50-săn) în anul 2023, în țară au fost elaborate și editate peste 476 de materiale informative și educaționale în domeniul controlului tutunului, date pentru anul 2024 sunt în procesare.</p>
2.2.3	Implementarea programului de screening al consumului de tutun în instituții de asistență medicală primară conform prevederilor PEN nr. 2.	2023-2027	MS; ANSP; USMF „Nicolae Testemițanu”		<p>Indicator realizat</p> <p>Serviciul de Asistență Medicală Primară implementează programele de screening al consumului de tutun și anume aplicarea acțiunii 3.2, <i>algoritmul celor 5A și strategia celor 5R</i> din PEN nr. 2.</p> <p>Conform datelor în programul de screening în mun. Chișinău au fost incluse 6800 persoane, iar în mun. Bălți au fost supuse screening-ului 5417 de persoane în conformitate cu Protocol Clinic Standardizat pentru Medicii de Familie PEN nr. 2. În regiunea Cahul (trei raioane) conform testelor FAGERSTROM – au fost evaluați 3421 participanți. În total – 15638 persoane.</p> <p>În vederea adoptării celor mai bune practici privind managementul</p>

					clinic pentru renunțarea la fumat la copii și adolescenți, la nivelul sistemului național de sănătate, pe parcursul anului 2024, a fost elaborat și aprobat prin Ordinul nr. 300 din 22.03.2024 Protocolul clinic național-430 „Renunțarea la fumat la copii și adolescenți”.
Obiectivul specific 2.3. Consolidarea măsurilor durabile și adecvate din punct de vedere cultural care vizează consumul de alcool pentru a asigura reducerea cu 5 p.p. (de la 63,2 % în anul 2021 la 58,2 % în anul 2027) a consumului de alcool în populație					
2.3.1	Participarea la modificarea și completarea cadrului legislativ în domeniul de control al alcoolului: 1) Modificări la Legea nr. 62/2022 cu privire la publicitate referitor la reglementarea publicității băuturilor alcoolice.	2023-2024	MAIA; MF; MS		Indicator parțial realizat În scopul alinierii legislației naționale la cerințele legislației UE în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, în derulare continuă este perfectarea cadrului legislativ și normativ în domeniul controlului alcoolului și armonizării cu cea a Uniunii Europene. În acest sens pe parcursul anului 2024 au fost: - aprobate modificările la legea nr.57/2006 viei și vinului, prin legea 159/2024 pentru modificarea unor acte normative, - elaborat proiectul HG cu privire la aprobarea Regulamentului privind berea și băuturile pe bază de bere. - elaborate modificări la Hotărârea Guvernului nr.741/2017 pentru aprobarea Regulamentului privind definirea, descrierea, prezentarea și etichetarea produselor vitivinicole aromatizate. Au intrat în vigoare modificările efectuate prin Legea nr. 407/2023 pentru modificarea unor acte normative, la Legea nr. 1100/2000 privind fabricarea și circulația alcoolului etilic și producția de alcool transpusă parțial Regulamentul (UE) 2019/787 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2019 privind definirea, descrierea, prezentarea și etichetarea băuturilor spirtoase, utilizarea denumirilor băuturilor spirtoase în prezentarea și etichetarea altor produse alimentare, protecția indicațiilor geografice pentru băuturile spirtoase, utilizarea alcoolului etilic și a distilatelor de origine agricolă în băuturile alcoolice. Modificările acoperă cerințe speciale pentru apariția și plasarea avertismentelor de sănătate și au ca scop să se asigure că consumatorii sunt

					<p>informați cu privire la riscurile pentru sănătate ale produselor care au un impact substanțial asupra sănătății lor.</p> <p>În perioada de referință nu au fost planificate modificări la Legea nr. 62/2022 cu privire la publicitate referitor la reglementarea publicității băuturilor alcoolice.</p>
2.3.2	<p>Participarea la avizarea modificării Hotărârii de Guvern nr.296/2009 (autor MAI) privind stabilirea pragului de alcoolemie la 0% în sânge și în aerul expirat pentru conducătorii auto tineri, începători și șoferii profesioniști.</p>	2023-2024	<p>MAI; MS</p>		<p>Indicator realizat</p> <p>Prin Hotărârea de Guvern nr. 515/2024 cu privire la modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului (privind testarea antidrog) au fost aprobate modificările la Hotărârea Guvernului nr. 296/2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de testare alcoolscoptică, de testare antidrog și examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și naturii ei, inclusiv cu stabilirea pragului de alcoolemie la 0,3g/l în sânge și 0,15 mg/l în aerul expirat la efectuarea examinării medicale a stării de ebrietate și a naturii ei și pentru prelevarea probelor biologice.</p>
2.3.3	<p>Elaborarea documentului de politici de evidențe pentru creșterea graduală a taxelor la producția alcoolică în vederea reducerii accesibilității și prevenirea consumului nociv de alcool.</p>	2023-2027	<p>MS; MAIA; MF; MDED</p>		<p>Indicator realizat</p> <p>Prin Legea nr. 212/2023 pentru modificarea unor acte normative (ce vizează politica bugetar-fiscală), a fost stabilit, pentru un termen de 3 ani, calendarul cotelor accizelor la produsele accizabile. Astfel, întrucât nivelul cotelor accizei la băuturile alcoolice au atins pragul minim stabilit de directivele UE, acestea nu au fost modificate.</p> <p>În anul 2024 au fost înaintate propuneri de modificare a Codului fiscal nr. 1163/1997 cu referință la modificarea politicii bugetar - fiscale privind majorarea cotelor de accize pentru producția alcoolică.</p>
2.3.4	<p>Monitorizarea supravegherii respectării legislației privind comercializarea, publicitatea și consumul băuturilor alcoolice în locurile publice,</p>	Anual	<p>MAI; ANSA; MS în colaborare cu autoritățile</p>		<p>Indicator realizat</p> <p>Raportul integral privind monitorizarea supravegherii respectării legislației privind consumul băuturilor alcoolice, va fi disponibil în luna martie 2025.</p>

	la locurile de muncă, în instituțiile de învățământ, medico-sanitare, de întremare a sănătății etc. (cu excepția obiectivelor de alimentație publică).		administrației publice locale		
2.3.5	Dezvoltarea capacităților resurselor umane din asistența medicală primară privind prevenirea și supravegherea tulburărilor alcoolice fetale.	2024-2025	MS USMF „Nicolae Testemitanu”		Indicator parțial realizat În anul 2024 în contextul Zilei Internaționale de Conștientizare a Spectrului Tulburărilor Alcoolice Fetale (STAF) sub genericul „9 luni fără alcool”, au fost efectuate activități la nivelul asistenței medicale primare privind conștientizarea cu privire la pericolele consumului de alcool în timpul sarcinii și impactul devastator pe care îl poate avea asupra fătului în curs de dezvoltare. Acțiunea va continua și pe parcursul anului 2025..
Obiectiv specific 2.4. Promovarea activității fizice la toate vârstele pentru a asigura reducerea cu 5% a prevalenței activității fizice insuficiente					
2.4.1	Organizarea evenimentelor de promovare a activității fizice și sportului pentru susținerea inițiativelor de „activitate fizică pentru toți”(conform Calendarului acțiunilor sportive naționale și internaționale) și monitorizarea lor, inclusiv: - starturi vesele pentru toată familia; - competiții sportive pentru persoanele cu nevoi speciale; - marșuri turistice pentru	2023-2027	MEC; MC MS; CNAM în colaborare cu APL; MAI		Indicator realizat În cadrul inițiativelor de promovare a activității fizice și sportului, au fost organizate mai multe evenimente care au susținut principiul „activitate fizică pentru toți”, conform calendarului acțiunilor sportive naționale și internaționale. Printre evenimentele realizate se numără acțiunile de promovare a activității fizice și a sportului, contribuind la creșterea nivelului bunăstării fizice personale și sociale. Conform Calendarului activităților sportive naționale și internaționale pe parcursul anului 2024, au fost organizate și desfășurate – 15 evenimente sportive. inclusiv: - Săptămâna Europeană a Sportului " (luna septembrie), edițiile a V-a și a VI-a, cu un eveniment sportiv menit să promoveze sportul și activitatea fizică în întreaga Europă. - Concursul Național militar-sportiv patriotic „Cupa Eroilor”,

	<p>promovarea mersului pe jos, etc.</p> <p>- grupul public pentru promovarea sănătății în toate localitățile care sunt în competiție pentru denumirea ”orașe/comunități sănătoase”</p>				<p>ediția a XVI-a, consacrat Eroilor căzuți în războiul pentru apărarea integrității teritoriale și Independenței Republicii Moldova (luna februarie).</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Cupa Memoriei 1986” la fotbal, competiție pentru a comemora victimele catastrofei de la Cernobil (luna iunie). - Turneul de mini-fotbal, între ministere, misiuni diplomatice și organizații internaționale acreditate în Republica Moldova, consacrat „Zilei Europei” și „Zilei Sportivului ” (luna mai). - Turneul Republican de mini-fotbal „Guguță”, edițiile a XVII-a și a XVIII-a, dedicate Zilei Internaționale a Copilului și promovării modului sănătos de viață. Cu sloganul „<i>NU consumului de alcool! NU consumului de droguri!</i>” (rezervat băieților cu vârsta 11-12 ani). - Turneul Republican „Speranța”, edițiile a VI-a și a VII-a (rezervat fetelor cu vârsta 11-13 ani), de mini-fotbal care are drept scop popularizarea practicării fotbalului, promovarea modului sănătos de viață în rândul copiilor, precum și stimularea activităților extrașcolare în instituțiile de învățământ general din țară și este organizat anual, în patru etape la diferite nivele: local, raional, regional și republican. - Turneul Republican de Fotbal „Cupa Guvernului ”(luna octombrie), reprezintă un eveniment important în viața sportivă a elevilor din Republica Moldova. Competiția contribuie la dezvoltarea fotbalului juvenil în țară și la promovarea unui stil de viață sănătos în rândul copiilor. - Festivalul Național al Jocurilor de Mișcare în memoria lui A. Ghimpu, edițiile a VIII-a și a IX-a (luna ianuarie). Competițiile contribuie la popularizarea jocurilor de mișcare și promovarea modului sănătos de viață în rândul copiilor, precum și stimularea motivației de a practica activități sportive cu caracter activ. - Campionatul Național „Liga Preuniversitară de Volei, Baschet și Mini-fotbal” (lunile februarie-mai). Competițiile au
--	--	--	--	--	---

					<p>drept scop popularizarea practicării voleiului, baschetului și fotbalului, promovarea modului sănătos de viață în rândul copiilor, precum și stimularea activităților extrașcolare în instituțiile de învățământ general din țară.</p> <p>- Festivalul Național la probe de sport (Baschet, Volei, Rugby, Handbal) (anual, luna aprilie). Competițiile organizate au scopul de a susține tinerele talente și de a promova modul sănătos de viață.</p> <p>- Festivalul Internațional al Jocurilor de Mișcare (luna mai). Scopul evenimentului este formarea deprinderilor de a practica sistematic exercițiile fizice, popularizarea modului sănătos de viață și dezvoltarea sportului școlar.</p> <p>De asemenea, a fost organizat „Cupa Mediului”, o competiție sportivă care a reunit reprezentanți Inspectoratului pentru Protecția Mediului a Ministerului Mediului cu cei a Inspectoratului pentru Protecția Mediului și ai Poliției Locale Iași din România. Participanții au fost implicați în diverse competiții sportive, inclusiv meciuri de fotbal, evenimentul având drept scop promovarea activității fizice și consolidarea colaborării interinstituționale.</p>
2.4.2	Elaborarea și implementarea ghidului cu recomandări privind setul minim de practicare a activității fizică pentru menținerea sănătății, în îngrijirile medicale primare de rutină, pentru diferite categorii de populație.	2023-2024	MS; ANSP; USMF „N. Testemițanu”		<p><i>Indicator parțial realizat</i></p> <p>Ghidul cu recomandări privind setul minim de practicare a activității fizice pentru menținerea sănătății, în îngrijirile medicale primare de rutină, pentru diferite categorii de populație este la etapa de promovare spre aprobare.</p>

2.4.3	Renovarea și construcția terenurilor sportive, terenurilor de joacă pentru copii în localitățile țării	2023-2027	MEC ADR În colaborare cu APL		<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au fost dezvoltate mai multe proiecte pentru îmbunătățirea infrastructurii sportive, inclusiv prin renovarea a mai multor săli și terenuri de sport. Prin intermediul Programului Guvernamental „Satul European ” au fost finanțate construcția sau reabilitarea a 62 de complexe sportive (terenuri sportive, săli sport, terenuri multifuncționale, etc.). Astfel, Agențiile de Dezvoltare Regională în colaborare cu autoritățile publice locale au renovat și construit în localitățile țării:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6 terenuri sportive (2 - or. Drochia; 1 - or. Ialoveni; 1 - s. Zberoaia, r-nul Nisporeni; 1 - s. Scorțeni, r-nul Telenești; 1 - com. Purcari, r-nul Ștefan Vodă); - 6 terenuri de joacă pentru copii (2 - or. Drochia; 1 - or. Ialoveni; 1 - or. Căușeni; 1 - com. Hrușova, r-nul Criuleni; 1 - com. Purcari, r-nul Ștefan Vodă); - 2 centre sportive multifuncționale (1 – or. Sîngerei; 1- or. Căușeni).
2.4.4	Monitorizarea activităților de mobilizare și facilitare a persoanelor vârstnice pentru activități de promovare a îmbătrânirii active și sănătoase conform Programului național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă.	2023-2027	MMPS; MS		<p>Indicator realizat</p> <p>În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 434/2023 în perioada de referință au fost organizate activități de promovare a sănătății și a îmbătrânirii active, inclusiv printre cele mai proeminente sunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lansarea celei de-a doua promoție a Universității Vârstei a 3-a, în contextul extinderii oportunităților de educație de-a lungul vieții pentru vârstnici, fiind înmatriculați 20 de studenți cu vârsta de 60+ care frecventează cursurile. https://social.gov.md/comunicare/inca-20-de-studenti-seniori-auinceput-studiile-la-universitatea-pentru-varsta-a-3-a/ - Festivalul Național „Familia Sportivă” (luna mai), organizat de Centrul Republican pentru Copii și Tineret ARTICO, a avut scopul de promovare și cultivare a unui mod sănătos de viață în familie și societate, precum și de conștientizare a importanței exercițiilor fizice asupra stării de sănătate și asanarea sănătății (pentru toate

					<p>vârstele).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Festivalul Olimpic Fest, sărbătoarea sportului pentru toți se desfășoară în a treia zi de sâmbătă a lunii mai și consemnează Ziua Sportivului și a Mișcării Olimpice. - Maratonul de Crăciun, cursa costumată pentru întreaga familie, care are drept scop promovarea modului de viață sănătos, dar și distracția alături de prieteni și familie, eveniment care întrunește la cursa de alergări persoane de diverse vârste. <p>Totodată, raportul privind monitorizarea activităților realizate în anul 2024, conform Programului național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă (Hotărârea Guvernului nr. 434/2023), urmează să fie elaborat și prezentat Guvernului către 1 aprilie 2025.</p>
2.4.5	Dezvoltarea cadrului normativ privind infrastructura în localități cu asigurarea includerii pistelor pentru ciclism, a locurilor de joacă și de activitate fizică	2024-2025	MIDR MS		<p>Indicator realizat</p> <p>Întru dezvoltarea și întreținerea infrastructurii în localitățile Republicii Moldova, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a elaborat <i>Programul național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024-2028</i>, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 216/2024.</p> <p>Programul nominalizat prevede intervenții sistemice de sprijinire a autorităților publice locale în procesul de îmbunătățire a calității vieții cetățenilor, prin implementarea obiectivelor planificate dar și realizarea inclusiv a acțiunii „<i>Sprijinirea construcției și a reconstrucției edificiilor sportive și recreative</i>”. Scopul măsurii este crearea condițiilor adecvate de petrecere a timpului liber și de practicare a sportului în localități, astfel contribuind la sănătatea și bunăstarea cetățenilor. În cadrul acestei acțiuni au fost sprijinite următoarele domenii de intervenție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - construcția și reconstrucția edificiilor sportive (terenuri sportive, terenuri de joacă pentru copii, piste pentru bicicliști etc.); - dezvoltarea, reconstrucția și amenajarea zonelor de agrement comunitare (parcuri, scuaruri, grădini și alte spații verzi în conformitate cu prevederile Legii nr. 591/1999 cu privire la spațiile

					<p>verzi ale localităților urbane și rurale).</p> <p>Totodată, menționăm că în <i>Planul tematic pentru elaborarea documentelor normative în construcții pentru anul 2024-2026</i> este inclusă acțiunea privind elaborarea <i>Codului practic „Proiectarea Infrastructurii pentru transportul verde. Infrastructura pentru biciclete”</i>. Elaborarea documentului are drept scop alinierea la „<i>Noul cadru UE pentru mobilitate urbană</i>”, care actualmente este în proces de elaborare.</p> <p>De asemenea, a fost aprobată în a.2024 Strategia națională de „Sport 2030” (HG 490/2024), printre obiectivele majore ale căreia se numără modernizarea infrastructurii sportive, inclusiv adaptarea acesteia pentru persoanele cu dizabilități, promovarea activității fizice, precum și îmbunătățirea cadrului normativ din domeniu.</p>
Obiectiv specific 2.5. Promovarea unei alimentații sănătoase la toate vârstele pentru a asigura zero creștere la rata de obezitate și diabet					
2.5.1	Promovarea alăptării exclusive la sân prin: Armonizarea actelor legislative/normative naționale cu prevederile integrale a Codului internațional privind marketingul substituenților laptelui matern;	2024	MS CNAM AMP ANSP ANSA		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>Activitate transferată pentru realizare în a.2025</p> <p>Cu privire la informarea și promovarea alăptării la sân a fost organizată „Caravana Alăptării 2024”, s-a petrecut în rândul gravidelor și mamelor măsuri de explicare a semnificației sanogene a măsurilor de alăptare la sân pentru copil și sănătatea femeilor. Acțiune a fost realizată de comun cu OMS în contextul săptămânii mondiale de promovarea a alăptatului la sân.</p>
	Elaborarea cadrului de monitorizare reglementară a substituenților de lapte matern	2023-2024	MS CNAM AMP ANSP ANSA		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>În anul 2024, cu suportul UNICEF, în Republica Moldova a fost realizată analiza cadrului juridic al legislației existente naționale aferente Codului de marketing al Substituenților laptelui matern, a legilor existente privind etichetarea produselor alimentare destinate copiilor sub 3 ani. A fost elaborată schița (proiectul) de amendament pentru ajustarea/dezvoltarea legilor/regulamentelor pentru implementarea Codului Internațional de Comercializare a</p>

					<p>Substitutelor de Lapte Matern (aliniat la legislația UE actualizată) și schița (proiectul) de amendament pentru ajustarea/dezvoltarea legii privind etichetarea produselor alimentare destinate copiilor sub 3 ani (aliniată la legislația UE actualizată).</p> <p>A fost elaborat proiectul HG privind modificarea Hotărârii Guvernului nr. 179/2018 pentru aprobarea reglementărilor sanitare privind alimentele destinate sugarilor și copiilor mici, alimentele de uz medical special și înlocuitorii unei diete totale pentru controlul greutății. Adicional, a fost realizat exercițiul de marketing social pentru formulele de lapte utilizate în Republica Moldova.</p>
Evaluarea maternităților privind respectarea prevederilor în vigoare.	2023-2027	MS CNAM AMP ANSP ANSA			<p>Indicator realizat</p> <p>Prin Dispoziția Ministerului Sănătății nr. 13-d din 29.01.24 cu privire la instituirea Grupurilor de lucru, a fost aprobat grupul de lucru pentru actualizarea criteriilor de acreditare a Centrelor Perinatale. Printre criterii se vor regăsi tehnologiile „Spitalului prietenos copilului”, inclusiv: aplicarea precoce a nou-născutului la sân, alăptarea exclusivă a nou-născutului în maternități etc.</p>
Fortificarea capacităților medicilor și a asistentelor medicale în vederea promovării alăptării și a consilierii mamelor	2024-2027	MS CNAM AMP ANSP ANSA			<p>Indicator realizat</p> <p>Întru fortificarea cunoștințelor cadrelor medicale (medici de familie, medici pediatri, asistenți medicali etc.) și a părinților, referitor la beneficiile alăptării și monitorizării procesului de alăptare a copilului sugar și nutriție a copilului de 0-3 ani au fost elaborate, aprobate și implementate un șir de instrumente, atât pentru lucrătorii medicali cât și pentru părinți utilizate la nivel de AMP, cum ar fi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Carnetul de dezvoltare a copilului (Formular nr. 112/e), aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 964/2019 https://www.mama-copilul.md/images/doc/stiinta/Formular%20112%20e%20CARNET%200-18%20ani.pdf - Formularele de monitorizarea la domiciliu a copilului sănătos de 0-3 ani (pentru asistenți medicali de familie) (Formularul

				<p>nr.112/e/2) aprobat prin Ordinul Ministrului Sănătății nr.631/2017. https://www.mama-copilul.md/images/doc/stiinta/Formular112Ro.pdf - Ghidul pentru medicii de familie,, Supravegherea creșterii și dezvoltării copiilor” , https://mama-copilul.md/images/doc/D2.pdf De asemenea, programul de studii superioare de licența 0913.1 Asistența medicală generală aprobat prin decizia Senatului USMF (proces verbal medical din 26.01.2023 și actualizat în 20.06.2024 a fost inclusă disciplina: S.07.0.050. Promovarea sănătății și educația pentru sănătate cu 120 ore, 4 ECTS (anul IV- 15 studenți), care include modulul alimentația și nutriția rațională. În anul 2024 a fost desfășurată Săptămâna Mondială a Alăptării sub genericul „Înlăturarea lacunelor: Susținerea alăptării pentru toți” cu desfășurarea în perioada 22.07.24 – 02.08.2024 a Campaniei de informare a populației „Caravana Alăptării 2024”, petrecută în rândul gravidelor și mamelor cu nou-născuți pentru informarea și promovarea alăptării la sân: - măsuri de explicare a semnificației sânogene; - măsuri de alăptare la sân pentru copil și sănătatea femeilor. Acțiunea a fost realizată de comun cu OMS în contextul săptămânii mondiale de promovarea a alăptatului la sân.</p>
2.5.2	Armonizarea cadrului legislativ național la reglementările internaționale, inclusiv: Etichetarea produselor alimentare modificarea Legii nr. 279/2017 privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare	2023-2024	MS; ministere de resort	<p>Indicator realizat Pe parcursul anului 2024 au continuat armonizarea cadrului național la legislația UE în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Au fost aprobate modificările la Legea 279/2017 din privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare, prin Legea 97/2023 cu privire la modificare unor acte normative, care țin de informațiile voluntare referitoare la produsele alimentare și la ambalarea și etichetarea produselor alimentare care conțin arome. A fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 84/2024 cu privire la</p>

				aprobarea metodologiei privind calcularea valorii energetice a produselor alimentare ambalate și a regulamentului sanitar privind informarea consumatorului cu privire la substanțele prezente în produsele culinare care cauzează alergii sau intoleranțe. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142168&lang=ro
Reglementarea conținutului de grăsimi trans prin modificarea Hotărârii Guvernului nr. 899/2017 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind adaosul de vitamine și minerale, precum și de anumite substanțe de alt tip în produsele alimentare	2023-2024	MS; ministere de resort		Indicator realizat În scopul reglementării conținutului de grăsimi trans, în perioada de referință au fost efectuate modificări a Hotărârii Guvernului nr. 899/2017 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind adaosul de vitamine și minerale, precum și de anumite substanțe de alt tip în produsele alimentare, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 120/2023: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136532&lang=ro <i>Această modificare prevede:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea conținutului maximal admisibil de acizi grași trans în produsele alimentare prelucrate, alții decât acizii grași trans prezenți în mod natural în grăsimea de origine animală (2 g la 100 g grăsime); - Lista de substanțe a căror utilizare în produsele alimentare este interzisă, supusă restricțiilor sau se află sub control, inclusiv din cauza unui potențial cancerigen (anexa nr. 3 la Regulamentul sanitar).
Reglementarea conținutului de zahăr adăugat etc.;	2024-2025	MS; ministere de resort		Indicator în curs de realizare Activitate planificată pentru realizare în a. 2025
Taxarea băuturilor alcoolice și a băuturilor îndulcite prin transpunerea recomandărilor OMS;	2026-2027	MS; ministere de resort		Acțiunea dată este prevăzută pentru a fi realizată în anii 2026-2027.
Modificarea Codului fiscal	2025-2026	MS;		Indicator parțial realizat

	nr. 1163/1997		ministere de resort		Având în vedere că acțiunea dată este preconizată pentru în anii 2025-2026, pe parcursul anului 2024 au fost înaintate propuneri de modificare a Codului fiscal nr. 1163/1997 cu referință la modificarea politicii bugetar - fiscale privind majorarea cotelor de accize pentru producția alcoolică.
2.5.3	Participarea în grupurile de lucru intersectoriale pentru revizuirea practicilor și modificarea legislației privind: - majorarea taxelor la produsele alimentare cu conținut înalt de sare, zahăr și grăsimi saturate și la băuturi nealcoolice; - aplicarea stimulentei de creștere a producerii și plasării pe piață a fructelor și legumelor și de asigurare a accesibilității la ele a grupurilor vulnerabile din populație.	2023-2024	MAIA; Institutul Național de Cercetări Economice; MF; MS		Indicator parțial realizat Pe parcursul anului 2024 a continuat activitatea Grupurilor de lucru intersectoriale pentru armonizarea cadrului național în domeniu la legislația UE în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.
2.5.4	Stabilirea țintelor de consum redus și perfectarea cadrului normativ pentru alimentele cu conținut sporit de sare, zahar, grăsimi trans și calorii.	2023-2025	MS/ANSP; MAIA/ANSA; MEC; MJ; MA; MMPS		Indicator parțial realizat La nivel național se implementează prevederile Hotărârii Guvernului nr. 959/2022 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 596/2011 cu privire la aprobarea unor măsuri de eradicare a tulburărilor prin deficit de iod, care stabilește conținutul de sare alimentară iodată în produsele de panificație, începând cu 1 iunie 2023, nu va depăși 1,5 g per 100 g produs, iar începând cu 1 iunie 2024 nu va depăși 1 g per 100 g produs. Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor asigură controlul și monitorizarea aplicării prezentelor prevederi.

					https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134797&lang=ro
2.5.5	Adaptarea setul de recomandări ale OMS privind comercializarea alimentelor și băuturilor nealcoolice copiilor.	2023-2025	MS; MAIA/ANSA; MEC		Indicator nerealizat În contextul obținerii în anul 2022 a statutului de țară candidat pentru aderarea la UE și având în vedere volumul de acte legislative, normative, recomandări ce necesită a fi transpuse la legislația UE pe parcursul 2024, nu a fost posibilă realizarea acestei acțiuni.
2.5.6	Elaborarea și implementarea Ghidului pentru operatorii din industria alimentară și alimentație publică pentru reducerea conținutului de zahăr în alimente.	2023-2025	ANSP USMF „N. Testemițanu” în colaborare cu UTM/ Tehnologii alimentare, cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat Având în vedere volumul mare de acte legislative, normative ce necesită a fi transpuse la legislația UE, în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, nu a fost posibilă realizarea acestei acțiuni pe parcursul 2024.
2.5.7	Promovarea accesului pentru alimente sănătoase în alimentație finanțată de stat: - utilizarea universală a sării iodate și pâinii din făină fortificată cu fier și acid folic, în special în grupurile vulnerabile de populație (copii cu vârsta 6-12 ani, femeii gravide și cele care alăptează);	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA, MEC MMPS, Importatorii de sare, Producătorii de făină, UTM/Tehnologia Alimentației		Indicator realizat Pe parcursul anului 2024, conform Ordinului nr.420 din 23 august 2023 cu privire la intensificarea controlului pentru siguranța alimentelor asupra loturilor importate de sare alimentară iodată au fost prelevate 68 de loturi de sare iodată, la indicatorul – conținutul de iod, dintre care 10 loturi neconforme. Cu privire la implementarea Programului de monitorizare și supraveghere în domeniul siguranței și calității produselor alimentare de origine non-animală aprobat prin Ordinul nr. 409/2024, în cadrul laboratoarelor contractate au fost prelevate la indicatorul - conținutul de iod: 20 de probe în sarea alimentară iodată folosită în unitățile de producere a produselor de panificație, 10 probe în sarea iodată expusă spre comercializare. Au fost organizate 6 ședințe ale Grupului de Lucru intersectorial instituit de către MS pentru modificarea Ordinului MSMPS

					938/2016 privind recomandările pentru alimentația sănătoasă și activitatea fizică adecvată a copiilor. Este elaborat proiectul unui nou ordin și sunt elaborate Meniuri noi model, care urmează a fi aprobate.
Promovarea principiilor alimentației sănătoase în instituțiile publice, precum spitale, școli și case de bătrâni, pentru a permite furnizarea de mese cu conținut scăzut de sodiu, zahăr.	2023-2024	MS; ANSA/ANSP; MEC; MMPS; importatori de sare; producători de făină CNAM; UTM/Tehnologia alimentației			<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul promovării principiilor alimentației sănătoase în instituțiile publice, au fost modificate listele de verificare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lista de verificare nr. 7 pentru controlul de stat și supravegherea unităților de producere a produselor de panificație, patiserie și a pastelor făinoase; - Lista de verificare nr. 25 pentru controlul de stat și supravegherea unităților de alimentație publică din cadrul instituțiilor de învățământ (instituții preșcolare, școlare, tabere de odihnă și întremare a copiilor etc.), conform Ordinului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare nr. 57/2023, unde a fost inclusă întrebarea referitor la utilizarea sării alimentare iodate în procesul de producere. <p>Aproximativ 85% din instituțiile publice au implementat politici de alimentație sănătoasă, oferind mese cu conținut scăzut de sare și zahăr. Acestea sunt reglementate conform recomandărilor nutriționale, pentru a asigura sănătatea pacienților, elevilor și vârstnicilor. Aceste măsuri, implementate în toate sectoarele menționate, reflectă eforturile autorităților și ale instituțiilor de a sprijini accesul la alimente sănătoase și de a asigura o alimentație adecvată și echilibrată pentru populația vulnerabilă.,</p> <p>De asemenea, prin intermediul activităților organizate în cadrul proiectului privind promovarea unui mod sănătos de viață „Creștem o generație inclusivă și activă” au fost implementate sesiuni de informare și activități ce au avut rolul de a educa și de a încuraja tineretul să adopte obiceiuri sănătoase, prin jocuri, exerciții fizice și o alimentație sănătoasă.</p> <p>Cu suportul Organizației Mondiale a Sănătății, a fost realizat un</p>

					<p>eveniment public cu producătorii autohtoni privind promovarea produselor și a unui consum redus de sare.</p> <p>Participarea specialiștilor ANSP în emisiuni la Radio Moldova privind promovarea alimentației sănătoase în școli și populația generală.</p>
2.5.8	Elaborarea și implementarea Regulamentului nou pentru alimentație și educație pentru nutriție în instituțiile preșcolare.	2023-2024	MS; ANSP; MEC		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>În scopul implementării acțiunii date, a fost instituit grupul de lucru pentru modificarea și completarea Ordinului MS nr. 638/2016 prin Dispoziția MS nr. 463-d din 14.09.2023.</p> <p>Acțiunea a fost inclusă în Planul de Activitate al MS pentru anul 2024.</p> <p>O altă acțiune cu privire la educația în domeniul nutriției în instituțiile preșcolare prevede includere unor puncte noi în proiectul de hotărâre cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1211/2016 cu privire la aprobarea Regulamentului sanitar pentru instituțiile de educație timpurie a fost inclus puncte noi care prevăd cultivarea deprinderilor unei alimentații sănătoase în rândul copiilor.</p>
2.5.9	Dezvoltarea serviciului de consiliere nutrițională, inclusiv pentru nutriția la nou-născut, copil mic, adolescent, mamă, în cadrul asistenței medicale primare.	2023-2027	MS; instituțiile AMP		<p>Indicator parțial realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat activitățile de îmbunătățire a cunoștințelor cadrelor medicale (medici de familie, asistenți medicali etc.) din cadrul AMP, cu privire la consilierea nutrițională, inclusiv nutriția nou-născutului, beneficiile alăptării, și nutriție a copilului de 0-3 ani, copilului mic, adolescentului. Pentru procesul de instruire sunt puse în aplicare un șir de instrumente, atât pentru lucrătorii medicali, cât și pentru părinți, utilizate la nivel de AMP, precum:.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Standardul de supraveghere a copilului sănătos în condiții de ambulatoriu, aprobat prin Ordinul Ministrului Sănătății nr. 964/2019. - Standardul de supraveghere a gravidelor cu evoluție fiziologică a sarcinii în condiții de ambulator, aprobat prin Ordinul

					<p>Ministerului Sănătății nr. 964/2019 https://msmps.gov.md/sites/default/files/legislatie/ordin_nr_964_din_020919.pdf</p> <p>- Carnetul de dezvoltare a copilului (Formular nr. 112/e), aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 964/2019 https://www.mamacopilul.md/images/doc/stiinta/Formular%20112%20e%20CARNET%200-18%20ani.pdf</p> <p>- Formularele de monitorizarea la domiciliu a copilului sănătos de 0-3 ani(pentru asistenți medicali de familie)(Formularul nr.112/e/2) aprobat prin Ordinul Ministrului Sănătății nr.631/2017. https://www.mama-copilul.md/images/doc/stiinta/Formular112Ro.pdf</p> <p>- Ghidul pentru medicii de familie,, Supravegherea creșterii și dezvoltării copiilor” https://mama-copilul.md/images/doc/D2.pdf</p>
Obiectiv specific 2.6. Reducerea cu 10% a mortalității cauzate de poluarea aerului					
2.6.1	Elaborarea Metodologiei de evaluare a impactului poluării aerului asupra sănătății populației	2023-2024	MS; ANSP		Indicator parțial realizat Pe parcursul anului 2024 au fost realizate acțiuni de elaborare și promovare a proiectului Metodologiei de evaluare a impactului poluării aerului asupra sănătății populației.
2.6.2	Evaluarea efectelor potențiale ale poluării aerului asupra sănătății, agravate de impactul schimbărilor climatice, în special asupra populațiilor vulnerabile	2023-2027	MS; ANSP; Agenția de Mediu	200,0	Indicator realizat Pe parcursul anului 2024, conform atribuțiilor stabilite în baza Hotărârea Guvernului nr. 549/2018, Agenția de Mediu în calitate de executor secundar, a întocmit și elaborat buletine privind calitatea aerului și hărți zilnice privind nivelul poluării aerului și prognoze ale poluării aerului atmosferic. Acestea au fost expediate zilnic conform schemei de difuzare către instituțiile cu funcție de decizie, inclusiv și către ANSP în scopul stabilirii impactului poluării aerului asupra sănătății populației. De asemenea, sunt întocmite și buletinele de alertă, în cazurile de poluare majoră,

					atunci când Concentrațiile Maxime Admisibile (CMA) au depășit pragul de 2.
2.6.3	Elaborarea Planului sectorial de adaptare a sistemului de sănătate la schimbările climatice	2025	MS; ANSP; Agenția de Mediu, cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat Acțiunea dată este prevăzută pentru a fi implementată în anul 2025.
2.6.4	Elaborarea Programului național de control al poluării aerului atmosferic	2024-2025	MM; MS		Indicator parțial realizat Acțiunea este în proces de realizare. Prin Hotărârea Guvernului nr. 593/2024 a fost aprobat Regulamentul privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici, care stabilește formatul, conținutul și structura Programului național de control al poluării aerului atmosferic. În perioada 28.10-01.11.2024 a fost elaborat Conceptul Programului menționat și transmis spre examinare Cancelariei de Stat. Pe parcursul anului 2025 urmează ajustarea conceptului conform recomandărilor Cancelariei de Stat și inițierea elaborării proiectului Programului menționat.
2.6.5	Elaborarea Regulamentului sanitar privind calitatea aerului interior	2024	MS; ANSP, în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat Având în vedere volumul mare de acte legislative, normative ce necesită a fi transpuse la legislația UE, în contextul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, nu a fost posibilă realizarea acestei acțiuni pe parcursul 2024.
2.6.6	Elaborarea unui program de monitoring al calității aerului interior	2024-2025	MS; ANSP, în colaborare cu partenerii de dezvoltare		Indicator nerealizat Acțiunea dată este prevăzută pentru a fi implementată în anul 2025.
2.6.7	Evaluarea riscurilor pentru sănătatea populației în cazurile de depășire a	2023-2027	MS; ANSP		Indicator realizat Agenția de Mediu în calitate de executor secundar, conform atribuțiilor stabilite prin Hotărârea Guvernului nr. 549/2018,

	pragul de alertă și/sau a pragului de informare și propunerea măsurilor preventive de protecție a sănătății populației				permanent elaborează buletine privind calitatea aerului și hărți privind nivelul poluării aerului și prognoze ale poluării aerului atmosferic. De asemenea, sunt întocmite și buletinele de alertă, în cazurile de poluare majoră, atunci când Concentrațiile Maxime Admisibile (CMA) au depășit pragul de 2. Acestea sunt expediate zilnic conform schemei de difuzare către instituțiile cu funcție de decizie, inclusiv și către ANSP în scopul stabilirii impactului poluării aerului asupra sănătății populației. Pe parcursul anului 2024 ANSP a plasat două comunicări cu privire la norii de praf ce au ajuns pe teritoriul Republicii Moldova, și risc pentru sănătatea publică. https://ansp.md/recomandarile-ansp-cu-referire-la-valul-de-praf-saharian-resimtit-pe-teritoriul-republicii-moldova/ https://ansp.md/recomandarile-ansp-cu-referire-la-norul-de-praf-asiatic-resimtit-pe-teritoriul-republicii-moldova/
2.6.8	Derularea unei campanii naționale de comunicare privind riscurile schimbărilor climatice asupra sănătății populației și măsurile de adaptare	2025	ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea dată este prevăzută pentru a fi implementată în anul 2025.
Obiectivul general 3. Consolidarea capacităților sistemului de sănătate pentru conduita integrată a BNT și a factorilor de risc ai acestora, astfel încât rata persoanelor eligibile care urmează terapia medicamentoasă și consiliere pentru prevenirea atacului de cord și accidentului vascular cerebral să crească de la 55,9% în 2021 la 60% în 2027					
Obiectivul specific 3.1. Asigurarea accesului echitabil și universal la servicii medicale calitative și îmbunătățirea continuă a calității asistenței medicale în prevenirea și conduita celor 5 BNT prioritare, cu accent pe asistența medicală primară					
3.1.1	Actualizarea periodică și elaborarea actelor normative de standardizare a serviciilor de sănătate (ghidurilor practice, protocoalelor clinice,	2023-2027	MS; CNAM; ANSP		Indicator realizat În scopul îmbunătățirii calității asistenței medicale acordate pacienților cu BNT, pe parcursul anului 2024 au fost: <ul style="list-style-type: none"> nou elaborate și aprobate prin ordinele MS 6 protocoale clinice naționale, inclusiv 3 pentru boli rare; revizuite și actualizate, în conformitate cu noile evidențe

	standarde medicale, algoritme de conduită pentru BNT)				<p>științifice de bună practică internațională, 12 protocoale clinice naționale.</p> <p>Toate protocoalele au fost plasate pe pagina web a ministerului la rubrica: Legislație/Ghiduri, protocoale, standarde, la care au acces toate părțile interesate prin accesarea linkului: https://ms.gov.md/legislatie/ghiduri-protocoale-standarde/</p> <p>De asemenea, a fost elaborat și aprobat, prin Ordinul MS nr. 885/2024, Ghidul practic privind elaborarea și implementarea planului de acțiuni în prevenirea și controlul bolilor netransmisibile la nivel teritorial. https://ms.gov.md/legislatie/ghiduri-protocoale-standarde/ghiduri-clinice-nationale/</p> <p>Un punct forte în depistarea precoce a bolilor netransmisibile, a factorilor de risc asociați și controlul acestora de către lucrătorii medicali, a fost și rămâne actuală baza de materiale informative (ghiduri, protocoale, suporturi de curs). pe parcursul anului 2024 au fost actualizate următoarele protocoale ce țin de BNT:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PNC 133 Îngrijiri paliative în dispnee ediția 2; - PCI Astm bronșic la adult PCN-2 - PCN 436 Hipofosfatemia X-linkată la copil
3.1.2	Implementarea la scară națională a pachetului de intervenții esențiale în bolile cronice (PEN) la nivel de asistență medicală primară.	2023-2027	MS; CNAM; USMF „Nicolae Testemițanu”, în colaborare cu partenerii de dezvoltare	494 mii lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În perioada de referință au fost realizate activități de formare a formatorilor în protocoalele PEN nr.1 și PEN nr.2, din instituțiile de asistență medicală primară din municipiile Chișinău și Bălți. Astfel, au fost pregătite șase echipe de formatori, în total 37 de formatori locali, pentru formarea competențelor și deprinderilor practice în aplicarea conformă în activitatea practică a protocoalelor PEN la locul de muncă pentru colegii săi.</p> <p>De asemenea, în scopul implementării protocoalelor PEN nr.1 și PEN nr.2, a fost realizată instruirea a 311 medici de familie, în cadrul Educației Medicale Continuie, de către Catedra de medicină</p>

				<p>de familie a USMF „Nicolae Testemițanu”.</p> <p>A fost organizat un program de instruire on-line, timp de 4 luni, cu tematica „Managementul diabetului de tip 2 la nivel de AMP”.</p> <p>Pentru a asigura continuitatea instruirilor, protocoalele PEN nr.1 și PEN nr. 2, au fost incluse în programul de studii în nursing pentru elevii din cadrul Centrului de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”.</p> <p>Numărul total de participanți la seminarele dedicate protocoalelor PEN nr. 1 și PEN nr. 2 constituie 956 medici de familie și 1542 de asistenți medicali, inclusiv 125 formatori în PEN.</p> <p>De asemenea, pe parcursul anului 2024, au fost adaptate Protocoalele OMS PEN nr. 3 - Managementul integrat al patologiilor respiratorii cronice: Astmul bronșic și Brohopneumopatia obstructivă cronică și PEN nr. 5 - Managementul integrat al pacienților care au nevoie de îngrijiri paliative, implementarea cărora este planificată pentru anul 2025.</p> <p>În perioada de referință, cu suportul Proiectului „Viață sănătoasă” s-au desfășurat activități pentru formatorii în aplicarea Pachetului de intervenții esențiale în bolile netransmisibile (protocoalele PEN nr. 1 și PEN nr. 2) la nivel de asistență medicală primară.</p> <p>În scopul implementării protocoalelor PEN nr.1 și PEN nr.2, de către medicii de familie, în cadrul Educației Medicale Continue a fost realizată instruirea a 311 medici de familie. Pentru a menține interesul către subiectul protocoalelor PEN, a fost organizat programul cuprinzător on-line de 4 luni „Managementul diabetului de tip 2 la nivel de AMP”. Pentru a asigura durabilitatea, formarea în PEN a fost integrată în programul de studii la nursing pentru studenți din cadrul Centrului de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”.</p>
3.1.3	Monitorizarea aplicării protocoalelor pentru a asigura calitatea serviciilor	2023-2027	MS; CNAM; USMF	<p>Indicator realizat</p> <p>În conformitate cu Dispoziția MS nr.564-d din 30.10.2023 cu privire la evaluarea aplicării Protocoalelor PEN nr.1 și nr.2 și</p>

	pentru pacienți cu BNT.		„Nicolae Testemițanu”		<p>screening-ul problemelor de sănătate mintală în instituțiile medico-sanitare de asistență medicală primară, pe parcursul I trimestru al anului 2024, a fost evaluate 18 Centre de sănătate de nivel raional. Link</p> <p>Rezultatele evaluării, concluziile și recomandările au fost prezentate în cadrul lucrărilor Congresului al V-lea al medicilor de familie din Republica Moldova, organizat în perioada 17-18 mai 2024.</p> <p>https://amf.md/wp-content/uploads/2025/02/sedinta-plenara-18.05-Anisei-Angela.pdf</p>
3.1.4	Evaluarea instituționalizării prevederilor Protocolului clinic național „Hipertensiunea arterială la adult” la nivel de asistență medicală primară și spitalicească	2024	MS; CNAM; USMF „Nicolae Testemițanu”; Societatea cardiologilor din Republica Moldova		<p>Indicator realizat</p> <p>Protocolul clinic național „Hipertensiunea arterială la adult” a fost instituționalizat la nivel de asistență medicală primară (AMP) și spitalicească.</p> <p>Evaluarea instituționalizării actelor normative de standardizare a serviciilor de sănătate, la care se atribuie și protocoalele clinice naționale, este inclusă ca criteriu în Standardele de evaluare și acreditare în sănătate, aprobate prin Ordinul MS nr.660 din 05.08.2024. Astfel, în procesul de evaluare în scop de acreditare a tuturor prestatorilor de servicii medicale, indiferent de forma juridică de organizare și subordonare, se determină conformitatea instituționalizării.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Protocolul clinic național „Hipertensiunea arterială la adult”, aprobat prin Ordinul MS nr. 200 din 28.02.2020 este planificat pentru revizuire și actualizare în anul 2025, în conformitate cu prevederile Metodologiei de elaborare și implementare a actelor normative de standardizare a serviciilor de sănătate, aprobată prin Ordinul MS nr. 1024 din 12.12.2024.
3.1.5	Realizarea activităților în prevenirea și controlul cancerului, conform Programului național de	2023-2025	MS; CNAM; UNFPA; SDC și alți		<p>Indicator realizat</p> <p>Programul național de control al cancerului pentru anii 2016-2025 (PNCC), este primul Program, cu scopul de a îmbunătăți sănătatea populației și a reduce mortalitatea prin cancer cu 7% către anul</p>

	control al cancerului pentru anii 2016-2025 (Hotărârea Guvernului nr. 1291/2016).		parteneri de dezvoltare; USMF, asociații profesionale	<p>2025. Scopul programului este completat de cinci obiective specifice cu acțiuni bine definite, care sunt organizate în jurul subiectelor majore: prevenirea apariției cancerului; depistarea precoce; dezvoltarea diagnosticului specializat; dezvoltarea serviciilor de îngrijiri paliative; pregătirea cadrelor de înaltă calificare în oncologie; instituirea unui instrument de monitorizare - Registrul Cancer.</p> <p>Institutul Oncologic, nominalizat ca centru responsabil de implementarea PNCC, a elaborat Planul de acțiuni pentru anii 2024-2025 privind implementarea Programului național de control al cancerului pentru anii 2016-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 292/2024. Respectiv, pe parcursul anului 2024 a fost elaborat și aprobat și Ordinului MS nr.968/2024 cu privire la implementarea acestuia.</p> <p>Întru realizarea activităților de depistare precoce și screening din fondurile CNAM au fost alocate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1.174,7 mii lei, în lunile februarie-octombrie 2024, pentru realizarea <i>screening-ului pulmonar</i> prin radiografie digitală mobilă, pentru 8 352 persoane din localitățile rurale din grupele cu risc și vigilență sporită privind tuberculoza și cancerul pulmonar din raioanele <i>Anenii Noi, Strășeni, Nisporeni, Ocnița, Edineț, Dondușeni, Drochia, Râșcani, Fălești, Rezina, Cimișlia, Basarabeasca, Taraclia</i>. Numărul persoanelor cu suspexții la patologie, urmare a realizării screening-ului prin radiografie pulmonară, a constituit 1 702 de persoane; - 2.683,6 mii lei, în perioada lunilor ianuarie-noiembrie 2024, pentru realizarea activităților de depistare precoce a cancerului mamar în raioanele <i>Ungheni, Nisporeni, Fălești, Căușeni, mun. Chișinău și mun. Bălți</i>. Numărul femeilor examinate a constituit 5 423, dintre care 3 197 femei au beneficiat de mamografii ale glandelor mamare, ecografii ale glandelor mamare și țesuturilor moi și ganglionilor limfatici. Numărul de persoane îndreptate
--	---	--	---	---

					<p>pentru consultații către Centrul de referință din cadrul I.M.S.P. „Institutul Oncologic” a constituit 626 de femei;</p> <p>- 932,2 mii lei, inclusiv 131,1 pentru procurarea a 17 769 de teste în scopul asigurării realizării componentei iFOB test ca parte a screening-ului cancerului colorectal, care au fost repartizate instituțiilor medico-sanitare responsabile de desfășurarea screening-ului cancerului colorectal din <i>mun. Chișinău și Bălți, raioanele Călărași, Cahul, Cantemir, Ungheni și Cimișlia</i>. Numărul de persoane care au beneficiat de servicii colonoscopice a constituit peste 200 persoane, dintre care circa 40 persoane confirmate cu stări precanceroase și cancer.</p> <p>În scopul sensibilizării femeilor și pentru a evidenția importanța prevenirii cancerului mamar, USMF împreună cu absolvenții Programului de studii Sănătate Publică au creat un spot video: https://www.youtube.com/watch?v=kEpQIWkeHVw.</p>
3.1.6	Monitorizarea acoperirii cu vaccinare împotriva virusului hepatitei B și cu vaccinare împotriva papiloma virus, în conformitate cu programele naționale.	2023-2025	MS; CNAM; UNFPA; SDC și alți parteneri de dezvoltare; USMF, asociații profesionale		<p>Indicator realizat</p> <p>În conformitate cu Planul de vaccinare pentru anul 2024, în toate punctele de vaccinare ale țării a fost realizată imunizarea contra hepatitei virale B și contra infecțiilor cu virusul Papiloma uman a persoanelor din grupurile de risc sporit.</p> <p>Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), se estimează că aproximativ 4,5 milioane de decese premature ar putea fi prevenite în țările cu venituri mici și medii până în anul 2030 prin vaccinare, teste de diagnosticare, tratament și campanii de educație pentru sănătate.</p> <p>Instituțiile medicale și direcțiile teritoriale ANSP anual organizează și efectuează activități profilactice și măsuri antiepidemice întru prevenirea dezvoltării și răspândirii infecțiilor prevenibile prin imunizări. Este asigurată inofensivitatea manoperelor și manipulațiilor medicale, managementul deșeurilor medicale, personalul medical asigurat cu echipament individual de protecție, cu biocide și articole medicale monoutilizabile, aparataj</p>

și tehnică modernă pentru dezinfectarea și sterilizarea garantată a instrumentarului și echipamentului medical.
 Rapoartele privind vaccinarea și revaccinarea pentru hepatita virală B se colectează lunar/trimestrial și anual.
 Activitatea pozitivă a majorității instituțiilor medico - sanitare din țară și asigurarea suficientă cu vaccinuri și seringi s-au scontat cu menținerea unei ponderi relativ înalte a cuprinderii cu vaccinare a copiilor.

Tabelul nr.1 Ponderea acoperirii vaccinale a copiilor cu vaccin contra hepatitei virale B în anul 2023 (%).

Vârsta	0-12 luni	1 an	2 ani	3 ani	4 ani	5 ani	6 ani	7 ani	8 ani	9 ani	10 ani
RM	40,8	88,1	92,5	95,1	95,7	96,3	96,6	97,0	97,3	97,4	97,6
Malul Drept	40,5	89,0	93,2	96,0	96,7	97,2	97,5	97,7	97,8	98,0	98,0
Estul țării	42,9	80,2	86,7	87,4	88,1	89,3	90,3	92,1	93,4	92,9	94,3

Implementarea vaccinării anti-HPV reprezintă pentru Republica Moldova o măsură majoră în prevenirea cancerului de col uterin cauzat de infecția cu Virusul Papiloma Uman și atingerea obiectivelor globale a dezvoltării durabile.

Conform rapoartelor statistice Forma nr.6 parvenite la nivel național (sursa:ANSP), pe Republica Moldova Malul Drept, starea de vaccinare a fetelor constituia:

Anul de raportare	Nr fete cu vârsta 10	%	Nr fete cu vârsta 11	%
-------------------	----------------------	---	----------------------	---

					<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>ani</th> <th></th> <th>ani</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2019</td> <td>6767</td> <td>35,7</td> <td>9565</td> <td>52,1</td> </tr> <tr> <td>2020</td> <td>5899</td> <td>31,0</td> <td>9345</td> <td>49,2</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>7546</td> <td>39,9</td> <td>8458</td> <td>43,9</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>6767</td> <td>35,7</td> <td>8837</td> <td>46,9</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>6583</td> <td>35,2</td> <td>8002</td> <td>42,2</td> </tr> </tbody> </table> <p>Astfel, în scopul intensificării procesului de vaccinare și creșterii acoperirii vaccinale contra maladiilor prevenibile prin vaccinare, inclusiv informarea privind vaccinarea contra Virusului Papiloma Uman, cu scopul prevenirii cancerului de col uterin, cu suportul UNICEF Moldova, este în derulare o Campanie de informare și implicare a comunității privind creșterea cererii de imunizare în zonele rurale, prin dispoziția MS nr. 377-d din 27 iulie 2023. Campania se desfășoară în următoarele 10 teritorii: Dondușeni, Comrat, Ceadâr-Lunga, Căușeni, Stefan-Vodă, Râșcani, Cahul, Sângerei, Glodeni, Călărași și în 15 suburbii ale municipiului Chișinău. Pe parcursul perioadei de referință a continuat vaccinarea contra Virusului Papiloma Uman. A fost asigurată transportarea centralizată a vaccinurilor către subdiviziunile teritoriale ale ANSP cu auto-refrigeratorul ANSP, astfel fiind sporit gradul de respectare a lanțului frig la transportarea lor.</p>		ani		ani		2019	6767	35,7	9565	52,1	2020	5899	31,0	9345	49,2	2021	7546	39,9	8458	43,9	2022	6767	35,7	8837	46,9	2023	6583	35,2	8002	42,2
	ani		ani																																
2019	6767	35,7	9565	52,1																															
2020	5899	31,0	9345	49,2																															
2021	7546	39,9	8458	43,9																															
2022	6767	35,7	8837	46,9																															
2023	6583	35,2	8002	42,2																															
3.1.7	Reglementarea continuă a rețelelor de școli pentru pacienții cu BNT (de exemplu: „Școala pacientului cu HTA”, „școala pacientului cu diabet zaharat”) la nivel național.	2023-2027	MS; CNAM; IMSP; AMP; asociațiile pacienților, asociații obștești, în colaborare cu partenerii de	<p>Indicator realizat</p> <p>De către instituțiile Asistenței Medicale Primare se realizează instruirea/școlarizarea diferitor contingente a populației, dintre care bolnavii ce suferă de diabet și bolnavii de hipertensiune, etc. Astfel, conform raportului statistic privind promovarea sănătății și educație pentru sănătate” în perioada de referință în cadrul a 89 școli pentru pacienții cu BNT au fost instruite 7293 persoane cu diabet zaharat și hipertensiune.</p>																															

			dezvoltare		
3.1.8	Asigurarea populației din grupurile țintă prestabilite cu programe de screening (în cancer, BCV, diabet zaharat, supraponderare /obezitate, inclusiv, în graviditate, la copii mici și adolescenți etc.)	2023-2027	MS; CNAM		<p><i>Indicator parțial realizat</i></p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat activitățile Campaniei de promovare și popularizare a serviciului de screening colorectal, organizate de IMSP Institutul Oncologic. În cadrul acestei campanii, în scopul asigurării realizării componentei iFOB test ca parte a screening-ului cancerului colorectal au fost alocate 932,2 mii lei din partea CNAM, inclusiv 131,1 pentru procurarea a 17 769 de teste, care au fost repartizate instituțiilor medico-sanitare responsabile de desfășurarea screening-ului cancerului colorectal din <i>mun. Chișinău și Bălți, raioanele Călărași, Cahul, Cantemir, Ungheni și Cimișlia</i>. Numărul de persoane care au beneficiat de servicii colonoscopice a constituit peste 200 persoane, dintre care circa 40 persoane confirmate cu stări precanceroase și cancer.</p> <p>Pe parcursul anului 2024, CNAM a alocat surse financiare pentru realizarea activităților de screening, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2.683,6 mii lei, în perioada lunilor ianuarie-noiembrie 2024, pentru realizarea activităților de depistare precoce a cancerului mamar în raioanele <i>Ungheni, Nisporeni, Fălești, Căușeni, mun. Chișinău și mun. Bălți</i>. Numărul femeilor examinate a constituit 5 423, dintre care 3 197 femei au beneficiat de mamografii ale glandelor mamare, ecografiile ale glandelor mamare și țesuturilor moi și ganglionilor limfatici. Către Centrul de referință din cadrul IMSP „Institutul Oncologic”, 626 de femei au beneficiat de bilete de trimitere pentru consultații; - 1.174,7 mii lei, în lunile februarie-octombrie 2024, pentru realizarea <i>screening-ului pulmonar</i> prin radiografie digitală mobilă, pentru 8 352 persoane din localitățile rurale din grupele cu risc și vigilență sporită privind tuberculoza și cancerul pulmonar din raioanele <i>Anenii Noi, Strășeni, Nisporeni, Ocnița, Edineț,</i>

					<i>Dondușeni, Drochia, Râșcani, Fălești, Rezina, Cimișlia, Basarabeasca, Taraclia.</i> Numărul persoanelor cu suspiecții la patologie, urmare a realizării screening-ului prin radiografie pulmonară, a constituit 1 702 de persoane.
3.1.9	Actualizarea continue a Listei medicamentelor compensate pentru BNT, inclusiv a celor generice	2023-2027	MS; CNAM		<p>Indicator realizat</p> <p>În scopul sporirii accesului populației la medicamente și dispozitive medicale compensate și implementării recentelor realizări întreprinse în acest sens, au fost aprobate 3 ordine cu privire la actualizarea Listei medicamentelor și dispozitivelor medicale compensate. Lista medicamentelor compensate din FAOAM a fost extinsă cu 8 DCI noi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Medicamente pentru tratamentul bolilor oncologice, precum Anastrozolum, Tamoxifenum, Bicalutamidum, Cyproteronum și Tamsulosinum au fost incluse, oferind pacienților cu neoplasm mamar, carcinom de prostată, hiperplazia benignă de prostată tratamente moderne și accesibile; ✓ Pentru afecțiunile cardiovasculare a fost introdusă combinația Amlodipinum + Valsartanum pentru hipertensiune arterială și Ticagrelorum (inclus la sfârșitul anului 2023, compensat începând cu anul 2024) pentru sindrom coronarian acut și infarct miocardic; ✓ A fost introdusă substanța activă Progesteronum, medicament destinat în cazuri de sterilitate datorată insuficienței luteale totale, amenințare de avort, amenințare de naștere prematură. Pentru noile DCI incluse în lista medicamentelor compensate a fost achitată din FAOAM suma de 3 287 234,17 lei. Numărul beneficiarilor de medicamente compensate care suferă de boli netransmisibile a fost egal cu 629 182 persoane, ceea ce reprezintă 87,68% din numărul total de pacienți și anume: - 66,84 % cu maladii cardiovasculare (+ 3,4 % față de 2023); - 18,3 % cu diabet zaharat (- 0,3 % comparativ cu 2023); - 2,07 % cu boli respiratorii (+ 0,12 % față de 2023); - 0,47 % cu maladii oncologice (nu există date pentru comparație,

					<p>deoarece medicamentele oncologice au fost compensate începând cu 1 ianuarie 2024). Adicional informăm:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bugetul general alocat pentru medicamente și dispozitive medicale compensate a crescut cu 25,5% comparativ cu perioada similară a anului 2023; • Suma medie compensată pentru medicamente și dispozitive medicale per beneficiar a crescut cu 371 lei (32,5%) sau de la 1 143,26 lei (în 2023) la 1 514,70 lei (în 2024); • Numărul beneficiarilor de dispozitive medicale compensate a crescut în anul 2024 comparativ cu anul 2023 cu cca 21 000 pacienți (ceea ce reprezintă 28,5%).
3.1.10	Instituționalizarea Programului de Autogestionare a Bolilor Cronice la nivel național	2023-2024	MS; ANSP	1,1 mln lei	<p>Indicator realizat</p> <p>În anul 2024 a continuat instituționalizarea Programului de Autogestionare a Bolilor Cronice (CDSMP) cu suportul proiectului "Viața Sănătoasă: reducerea poverii BNT". Pentru a asigura sustenabilitatea Programului de autogestionare a bolilor cronice, Proiectul a pregătit și susținut un workshop moderat de 2 experți externi cu participarea a 30 de facilitatori locali, factori de decizie (MS, ANSP, USMF <i>N.Testemițanu</i>, Colegiul de Medicină <i>Raisa Pacalo</i>, Congresul Administrației Locale din Moldova (CALM)). Acest Program de schimbare comportamentală a fost extins în 5 localități pilot ale municipiilor Chișinău și Bălți, proces precedat de pregătirea a 10 facilitatori și cu participarea a 68 de pacienți cu BNT care au fost împuterniciți cum să adopte comportamente sănătoase. Adicional 274 pacienți cu BNT de pe listele de așteptare din alte 15 localități au beneficiat de PABC.</p> <p>Evaluarea calitativă și cantitativă a Programului de autogestionare a bolilor cronice (CDSMP) privind practicile comportamentale a 202 pacienți cu boli netransmisibile (BNT) a fost finalizată. Evaluarea a arătat rezultate pozitive și un impact semnificativ al CDSMP asupra participanților.</p> <p>Lecțiile învățate din pilotarea Programului de autogestionare a bolilor cronice au fost publicate în <i>International Journal of Health</i></p>

					<i>Promotion and Education.</i>
Obiectivul specific 3.2. Creșterea și prioritizarea alocărilor bugetare pentru abordarea supravegherii, prevenirii, depistării precoce și tratamentului BNT, reabilitării și îngrijirii paliative					
3.2.1	Evaluarea cadrului normativ prin prisma eficacității și asigurării echității pentru a asigura acoperirea universală în sănătate pentru prevenirea și combaterea BNT.	2023	MS; CNAM		Indicator nerealizat Ministerul Sănătății este în proces de evaluare a cadrului normativ și acțiunea urmează a fi realizată în anul 2025.
3.2.2	Includerea indicatorilor de plată pentru performanță privind îmbunătățirea calității serviciilor BNT.	2023-2024	MS; CNAM		Indicator nerealizat Ministerul Sănătății este în proces de elaborare a indicatorilor de plată pentru performanță privind îmbunătățirea calității serviciilor BNT.
Obiectivul specific 3.3. Dezvoltarea capacităților resurselor umane pentru prevenirea, depistarea precoce, tratamentul și îngrijirea BNT					
3.3.1	Evaluarea și dezvoltarea programelor de instruire universitară, postuniversitară și EMC în prevenirea și controlul BNT.	2023-2024	MS; USMF „Nicolae Testemițanu”; Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pocalo”; colegiile de medicină		Indicator realizat In 2024 au fost actualizate planurile de învățământ la programele de studii de licență cu includerea modulelor destinate prevenirii și controlului BNT: - La programul de studii superioare de licență 0910.1 Sănătate publică în planul de studii aprobat prin Decizia Senatului 7/4 din 20.06.2024 a fost inclusă disciplina: S.02.0.017 Promovarea sănătății și educația pentru sănătate 120 ore, 4ECTS (anul I - 16 studenți) - La programul de studii superioare de licență 0913.1 Asistenta medicală generată aprobat prin decizia Senatului pv.m. 26.01.2023 actualizat in 20.06.2024 a fost inclusă disciplina : S.07.0.050. Promovarea sănătății și educația pentru sănătate cu 120 ore, 4 ECTS (anul IV- 15 studenți) - La programul de studii superioare de licență 0914.1.

					<p>Tehnologii in radiologie i imagistica aprobat prin Decizia Senatului 7/4 din 20.06.2024 a fost inclusa disciplina: U.01.0.007 Promovarea sănătății - 60 ore, 2ECTS (anul I- 30 studenți)</p> <p>- La programul de studii superioare de licență 0915.1. Fiziokinetoterapie i reabilitare aprobat prin Decizia Senatului 7/4 din 20.06.2024 a fost inclusa disciplina U.01.0.006 Promovarea sănătății - 60 ore, 2ECTS (anul I - 52 studenți).</p> <p>- Module de perfecționare pe tematica:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. BNT: Supraveghere și control - 13 persoane, 2. Promovarea sănătății la locul de munca - 8 persoane, 3. Promovarea sănătății și schimbare de comportament - 7 persoane.
3.3.2	Participarea la actualizarea modulelor de instruire, în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT pentru prestatorii de servicii medicale la toate nivelurile.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP AMP În colaborare cu partenerii de dezvoltare		<p>Indicator realizat</p> <p>În cadrul programelor de studii universitare curriculumul disciplinei este actualizată la fiecare 2 ani.</p> <p>Subiectele cu privire la prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT sunt în CD la toate disciplinele din domeniul Medicina internă, Oncologie, Medicina de Familie, Obstetrică și ginecologie și unele discipline chirurgicale și discipline destinate BNT (Promovarea sănătății).</p> <p>Total la nivel universitar în 2024 au fost elaborate 2 CD și actualizate 15 CD.</p> <p>Modulele de la Catedra de medicina de familie destinate prevenirii și controlului BNT au fost elaborate în perioada 2019-2023, actualizarea este planificată pentru 2025 pentru modulul: <i>Conduita integrată a pacientului cu risc de boli cardiovasculare și diabet zaharat și Resuscitarea cardiopulmonară.</i></p>
3.3.3	Realizarea instruirilor tematice pentru cadre didactice și specialiști din	2023-2027	MS; USMF „Nicolae		<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat instruirile tematice a specialiștilor din domeniul sănătății în prevenirea și gestionarea</p>

	domeniul sănătății în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT, inclusiv în comunicare și schimbare de comportament.		Testemițanu”		<p>BNT, inclusiv prin intermediul Catedrei de medicina de familie (EMC 2024) sa realizat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modulul Comunicarea eficienta în managementul bolilor netransmisibile - 9 MF, - Modulul Conduita integrata a pacientului cu risc de boli cardiovasculare și diabet zaharat. Resuscitarea cardiopulmonară - 8 MF, - Modulul Promovarea activității fizice și sportului în practica medicului de familie. Consilierea pentru practicarea activității fizice și sportului -7 MF. <p>De asemenea, sa realizat Programul de studiu pentru profesori "Dezvoltarea abilităților igienice pentru o generație sănătoasa". Suportul de studiu pentru profesori "Construim obiceiuri sănătoase: igiena în școala și în viața de zi cu zi"</p> <p>Instruirea a 13 cadre didactice (formatori) in domeniul igienei și sanitației în școli.</p>
3.3.4	Formarea continuă a specialiștilor din alte sectoare în prevenirea și controlul BNT (inclusiv asistenți medicali școlari, asistenți sociali, cadre didactice, etc.) inclusiv în comunicare și schimbare de comportament.	2023-2027	Ministere de resort USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu MEC, CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de Medicină, ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare		<p>Indicator realizat</p> <p>Pe parcursul anului 2024 au continuat instruirile tematice a specialiștilor din alte domenii în prevenirea și controlul BNT, inclusiv în comunicare și schimbare de comportament a fost organizat și desfășurat, atelierul de instruire „Promovarea sănătății pentru Schimbare de Comportament – modelul COM-B”, la care au participat 20 specialiști în domeniul promovării sănătății sectoare asistenți medicali școlari, asistenți sociali, cadre didactice).</p> <p>Totodată, a fost organizate 2 ateliere de instruire privind gestionarea continuă a bolilor netransmisibile la nivel local, inclusiv în timpul ciclului de migrațiune, pentru conducătorii și echipa managerială din municipiul Chișinău și Bălți.</p>

3.3.5	Elaborarea recomandărilor privind implementarea unui modul ce abordează problema prevenirii și controlului BNT în curricula universitară de la specialitățile din domeniul științe ale educației, pentru ciclul de studii I, licență	2024	MS; MEC; USMF „Nicolae Testemițanu”; UMT; USM; UASM; ASEM		Indicator parțial realizat A fost elaborat Ghidul metodologic de elaborare a curriculumului pentru învățământul profesional tehnic și aprobat prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării nr. 1652 din 21 noiembrie 2024. Chrom extension: //efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/ https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_metod_curriculum ipt_10.12.2024.pdf
Obiectivul general 4. Consolidarea capacităților naționale pentru o mai bună supraveghere și cercetare a BNT, alături de sisteme robuste de monitorizare și evaluare, care să asigure implementarea intervențiilor bazate pe dovezi					
Obiectivul specific 4.1. Consolidarea sistemelor de supraveghere pentru BNT și a celor de monitorizare și evaluare a bolilor					
4.1.1	Elaborarea Conceptului pentru componenta de supraveghere a BNT și a factorilor de risc în Sistemul informațional național din domeniul sănătății	2024-2025	MS; ANSP		Indicator în curs de realizare Acțiunea este prevăzută pentru anul 2025. Conceptul urmează să stabilească lista indicatorilor ce urmează a fi colectați de Sistemul informațional.
4.1.2	Revizuirea setului de indicatori de sănătate utilizați și raportați de către instituțiile medicale și alte instituții la cadrul global de monitorizare a OMS privind BNT și factorii de risc.	2024	MS; ANSP; BNS		Indicator realizat În anul 2024 au fost actualizate datele și metadatele pentru indicatorii de sănătate privind BNT și factorii de risc conform prevederile Hotărârii Guvernului nr. 953 /2022 cu privire la aprobarea cadrului național de monitorizare a implementării Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030”.
4.1.3	Participarea în rețelele de supraveghere și de acțiuni în domeniul prevenirii BNT, stabilite de OMS (supravegherea factorilor de	2023-2027	MS; ANSP		Indicator realizat Pentru anul 2024 a fost realizat Studiul ESPAD (consumul de tutun alcool și droguri pentru adolescenții de 15 – 16 ani).

	risc prin studii populaționale).				
4.1.4	Dezvoltarea și aplicarea unui sistem de supraveghere în sănătatea nutrițională, statutul nutrițional și determinantele acestora și asigurarea funcționării durabile a acestuia	2025-2027	MS; ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anii 2026-2027.
4.1.5	Dezvoltarea conceptului registrelor electronice de boli, inclusiv (cancer, hipertensiune și diabet) cu efectuarea analizei barierelor și a mediului sportiv	2027	MS/ANSP; AGE; CNAM		Indicator parțial realizat Prin Hotărârea Guvernului nr. 501/2024 a fost aprobat Conceptul Sistemului informațional „Registrul național de cancer” și a Regulamentului privind modalitatea de ținere a Registrului național de cancer https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144328&lang=ro
4.1.6	Asigurarea schimbului informațional cu alte sisteme naționale și internaționale referitor la serviciile de sănătate publică	La solicitare	MS; CNAM		Indicator realizat MS a furnizat date pentru: - Sondajul global privind evaluarea capacității naționale de prevenire și control al bolilor netransmisibile, organizat de către OMS, runda 2023, - Datele pe țară pentru Raportul OMS privind epidemia tutunului pentru „ WHO report on the global tobacco epidemic 2025 ”.
Obiectiv specific 4.2. Fortificarea capacităților de cercetare/inovare în domeniul prevenirii și controlului BNT					
4.2.1	Elaborarea proiectelor de cercetare în domeniul prevenirii și controlul BNT conform priorităților	2023-2027	MS; ANSP; USMF „Nicolae		Indicator realizat În perioada de referință, USMF „Nicolae Testemițanu” a continuat desfășurarea celor 10 proiecte, inclusiv 1 - Era.Net.Plus; 2 proiecte Stimularea excelenței în cercetare; 2 proiecte ICGEB și 5

	stabilite la nivel național.		Testemițanu”		proiecte de colaborare cu Romania. Totodată, este în derulare proiectul CREATE „Creșterea capacității de cercetare în prevenirea traumatismelor în Europa de Est (2022-2026)”, finanțat de NIH, SUA.
4.2.2	Dezvoltarea competențelor metodologice pentru elaborarea și participarea la proiecte de cercetare/inovare la nivel internațional.	2023-2027	MS; ANSP; USMF „Nicolae Testemițanu” În colaborare cu alte instituții internaționale și naționale		Indicator realizat Pentru dezvoltarea competențelor metodologice privind elaborarea proiectelor de cercetare, USMF „Nicolae Testemițanu” a organizat 2 seminare de instruire (au participat 45 pers). Totodată, a fost înaintată Propunerea proiectului de cercetare: Epidemiologia și prevenirea traumatismelor prin cădere la populația vârstnică.
4.2.3	Fortificarea capacității laboratoarelor ANSP pentru efectuarea cercetărilor în domeniul prevenirii și controlului BNT	2026-2027	MS; ANSP		Indicator nerealizat Acțiunea este prevăzută pentru anii 2026-2027.
4.2.4	Organizarea de conferințe în domeniul prevenirii și controlului BNT cu implicare intersectorială și internațională.	2023-2027	MS; ANSP; USMF „Nicolae Testemițanu”		Indicator realizat Fortificarea și ridicarea nivelului de cunoștințe și abilități în reducerea bolilor netransmisibile în mare parte se datorează conlucrării periodice la nivel național și internațional, prin schimbul de experiență obținut în urma organizării periodice a conferințelor. Astfel, pe parcursul anului 2024 în domeniul dat au fost organizate: Un congres, 3 seminare; 3 conferințe; 2 sesiuni, inclusiv 1 sesiune specială în cadrul Congresului al V-lea la Medicilor de familie din RM; 3 colocvii; o Masă rotundă; o Școală de vară; Departamentul de cercetare a USMF ”Nicolae Testemițanu” a organizat Atelierul de lucru "Cum să planifici o cercetare

				<p>privind ”Medicina riscurilor de mediu și profesionale”, Chișinău, 12 septembrie 2024; Târgul pe sănătate mintala (26/10/24).</p> <p>La acest capitol au fost organizate de către IMSP Institutul Cardiologic conferințele științifico-practice (în regim mixt offline/online) pentru medicii cardiologi „Cazul săptămânii”, cu prezentări de cazuri tematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Cazul săptămânii” prezentat de colaboratorii secției clinice Nr 4: „Tromboză de proteză aortică.”; - Conferința clinică - „Cazul săptămânii” prezentat de colaboratorii secției Nr 5 „Misterele și capcanele tromboembolismului”. - Conferința clinică prezentată de colaboratorii secției consultativ diagnostice de ambulatoriu: „Bolile cardiovasculare și sindromul de apnee în somn - relație bidirecțională ”; - Conferința morfopatologică: „Evoluția, prognosticul și mortalitatea în hipertensiunea arterială pulmonară în epoca modernă cu aplicarea terapiei dirijată de ghid”; - Conferința cu tema: „Infarct miocardic cu boală coronariană non-obstructivă complicat cu ruptură de perete liber VS”, prezentare de cazuri clinice și comentarii. <p>Catedra de Urgențe Medicale, catedra de Ortopedie și Traumatologie a USMF în colaborare cu Societatea –Practică de Medicina de Urgențe și Catastrofe din RM și Asociația de traumatologie și Ortopedie din RM au organizat conferința științifico-practică ”Actualități în urgențe traumatologice în Republica Moldova” (27.09.2024)</p>
--	--	--	--	--